

SĄSIUVAS

Metai II.

ASZTUNTAS.

TĖVYNĖS

SARGAS.

MĖNESINIS LAIKRASZTIS

paskirtas dvasiszkam ir medžiagiszkam Lietuvių
tautos užlaikymui par jos apszvietimą.

MĖNUO 1897 RUGPJUTIS.

TILŽĖJE.

TĖVYNĖS, SARGAS.

„Mylėk V. Dievą už visa labiaus,
„Artimą kaip pats save, o
„Tėvynę už savę daugiaus“

Iszeina ant mėnesio vieną kartą. Metine prekė ant vietos 1 rublis;
Su prisiuntimu (uždengtose kopertose) į Gudiją 6 rubl. Su prisiuntimu į
Ameriką 1 dol. Su pasiuntimu į kitas szalis 2 rubl.

Į t a l p a.

Błaiivystė. 1 Kas girdėties? Gerai senam me- lutoti, o turtingam vogti. <i>Taip tatai</i> 8 Szneka dviejų burliokų apie Lietu- vus-Katalikus. <i>Ekėtis.</i> 9 Kruopai. Bernotavo valsezius. . 13 Tauragė (Raseinių apskr.) . . . 17 Raszybos dalykai. <i>Embė.</i> . . . 18 Volteris ar didelis musų biezuolis <i>Embė.</i> 22	Apie komediją ir teatrą. <i>Vaiszg.</i> 23 Płatinimas pravoslávijos Kauno rėdyboje. <i>Y.</i> 28 Biografijos ir Paminėjimai. <i>Ekėtis.</i> 38 Paszeszupių balsai 41 Keidoszių Onutė. <i>Paraszė Savasis.</i> (Taša.) 43 Kaip Vargaitis pavirto į vagį — razbaininką ir nukeliavo į Sibė- riją. <i>Dėdė Atanasas.</i> (Taša.) 46 Naudingi pamokymai. 48
--	---

Błaiivystė.

Mokytiejie gydytojai ir ukės vyrai jau senai suprato, juog apgirdantiejie gėralai yra didžiausių vargų szaltinis. Buvo atsiradę ir apgynėjai trunkų, tvirtinantįs juog po truputį gerti trunkus buk nieko nevodyja; bet mokslo vyrai sziandien aiskiausiai iszparodė, juog apgirdantiejie gėralai yra nuodas, kurs vodyja ir kunui ir protui, — juog tai yra nuodas ne isz karto užmuszųs žmogų, bet

iszlengvo ir nejustinai griauņas žmogaus sveikatą, kuną padarąs palankų ant įvairių ligų, gadinąs protą ir elgimos dorybę, szalip viso to dar susilpninąs ateinanczias kartas, nės geriancziųjū karta randasi sargaļuota ir pirma laiko iszmirsztanti.

Daktaras A. Szmith 1893 m. 11 ir 12 lapkriczio Karlsruhe's miestė, kalbėdamas į susirinkimą gydytojų, pasakė: „Nuo trunkų (alkoholizskųjū) kasmetai iszmirszta daugiau, kaip nuo džiovos. Ketvirtoji dalis iszėjusių isz proto gavo tą ligą nuo trunkų gėrimo. Didesnioji pusė nusidėjėlių, kalynėšė sėdinczių, per girtybę buvo papildė nusidėjimą Apgirdantis trunkas (alkoholis), vis tiek ar tai bus degtinė (arieška,) ašus, vynas, arba jei-koks kitas apgirdantis gėralas, yra tai nuodas (truczyzna) paczio piktojo sorto norints ir po truputį geriamas randasi priežastis daugybės paojingų ligų . . .“ Tolesnei, peikdamas tuos gydytojus, kurie leidžia gerti trunkus, sako: „Gydytojaus žodis, leidžias gerti trunkus, yra tai kašavijas, kertąs ateinanczių kartų sveikatą; yra tai prakeikimas, kurs graužia žmoniją į pat szirdį . . .“ Pagaliaus, veidmainiais vadinamas tus ponus, kurie prascziokėliams blaivystę skelbia o patiš mauna szampaną, vyną ir ašų, tvirtina juog tokie yra girtybės platintojai per piktą paveikslą, ir pataria užlaikyti pilną blaivystę, tai yra: visiszką prisiturėjimą nuo svaiginanczių gėralų visiszškai praszalins girtybę — tą baisiausią ligą, kuri daugiau atnesza ligų ir vargo, kaip karė ir maras . . .“

Daktaras Strümpell ant visuotino susirinkimo gydytojų ir gantos tyrėjų Nürnberg'ė 1893 m. 13 rugsėjo, kalbėdamas į draugus, trumpai persakė blėdis, kurias alkohol'is (svaiginantiejie gėralai) daro žmonijos pasielgimui ir turtui, perkratė tas ligas, kurias attraukia alkohol'is (delirium tremens, arba bałtoji karsztinė; nervų ir smagenų ligos; pilvo, kepenų, szirdies, inkstų, arterijų ligos; podarga, sargaļuotasis luknumas, apsitaukavimas ir t. t.); pagaliaus suszuko: „Nėjau-gi mes (gydytojai) rankas sudėję žiurėsime, kaip brangi sveikata ir gyvyba skursta ir nyksta nuo neprieteliaus nuo svaiginanczių trunkų! O apsigini nuo ano

teip lengva: nieko kito nereikia, tiktai karsztai panorėti... Turiu linkėjimą ir vilčių, mano žodžius nepraeisent be atpėdų... ir prisidėsent dar ir prie to, kad vargas ir neturtas pasimažintu pasaulyje. Beprotiszka mynia apdrėbs mumus apjuokomis, bet ta nepriimnastis isznyks, pamislyjus, juog pradedame gerą, naudinga darbą.“

Daktaras N. J. Grigovjev savamę straipsnyję „Alkohol'is ir ilgamžis“ (1896 m.) persergi: „Tebunie visiems ir kiekvienam žinoma, juog nevodyjanczio spirito ir nevodyjanczių degtinių (arielkų) — nėra pasaulyje. Degtinė yra toks pat nuodas (truczyna) kaip szvinas, sublimatas, arsenikas, phosphoras, varis ir t. t. Jug ir darbininkai, kurie kasdien darbuojasi su szvinu, apsinuodyja (apsitruczyja) smulkiausiomis szvino dulkelėmis, vienok per mėnesį, per metus, per kelis, nejauczia savę apsinuodyjant ir iszveizdi dar sveiki, bet pagaliaus umai (staigiai) apsireiszkia jų liga (dyguliai, paralyžius, mirsztamoji ir į t. p.) ir jie žuna. Tai pat regime ir prie chroniszko (tai yra bepertrukio) apsinuodyjimo su degtinę; degtinė iszlengvo, po truputį, vis daugyn, gadindama ir permainydama organus, pagaliaus visiszcai pabaigia ir tadą jau apsireiszkia liga.“

„Spiritiniai gėrałai (arba trunkai) kaip nuodas (truczyna) užgauna kiekvieną organą, kur pakliuna... Sveikam žmogui ir po truputį geriant trunkus nėra sveika, nės ir tuokart anie turi prapultingą įtekmę ant sveikatos ir gyvybės; anie pagimdo silpnybę vieton stiprybės, ligas vieton sveikatos, ir myrių vieton gyvasties“. (Dr. Ebenezer Alden.)

„Svaiginas ir nuodyjas yra tai sinonimai“. (Dr Astley Cooper).

Dr. Samuel Emlin tvirtina; „Gėrimas degtinės ir svaiginanczių trunkų yra visuomet apsiryjimas, nės visuomet vodyja sveikatai“.

„Visų paojų, grumojanczių žmogiszcai gyvatai, kuodidžiausias yra — svaiginantieje trunkai (arielka, vynas, alus ir k.), ir daugiaus negu pusė staigiųjų (nesitilėtuju) myrių per priežastį turi trunkų gėrimą.“ (Dr. Trotter.)

„Gėrimas trunkų po truputį, daugiaus naikina žmonių, negu pati girtybė, dėlto kad girtuoklių yra nedaug, o po

truputį geriančiųjų — baisiai daug, bemažko visi“.
(Dr. Harris).

Gėrimas trunkų po truputį — yra motina girtuoklystės. (Dr. H. Tomson. Dr. W. Gull).

Juogiai gėrimas trunkų po nedaug vienok sutrumpina žmogaus amžių, aiskiausiai išparodė Daktaras Grigorjev straipsnyje „Alkohol i dolgoletie“ (1896.) „Į geriančius degtinę ir kitus trunkus juoba kimba visokios ligos, o labiausiai antkrantamosios (karsztinės, žyvatinė, uždegimas plaučių cholera ir tt.). Geriantieji serga daugiau, negu blaivieji; geriantieji sunkiaus pagydyti.“ (Dr. Grigorjev).

„Už tėvų nusidėjimus vaikai ir tolesniosios kartos nuo prigimimo įgyja duszios ir kuno silpnybę, prie girtybės palankumą, nedorą charakterį ir perankstybę senatvę“.
(Dr. Kirk.).

Mokyti ukės vyrai, perkratę piktų darbų priežastis, pripažino, juog didžioji pusė blogų darbų papildoma neblaiviųjų. Daktaras Strümpell sako: „Nesuskaitytai daug kartų buvo ispėta, gėrimą trunkų labai daug prisidedant prie blogų darbų. Pagaliaus ir kiekvienas savomis akimis regi tą tiesą; tą paczią patvirtina ir statistika. Kur tiktai nepasiteirauji tos tiesos, Francijoje, Austrijoje ir Germanijoje, visur teip-pat atrandi: visur didžioji pusė blogų darbų papildoma ar tai girtuoklių, arba apsigėrusių.“

Tai-gi „vartojimas svaiginančių trunkų yra didžiausia nelaimė, didesnė už marą, badą ir karę“ (Dr. Korovin).

Todėl visa intelligencija, o labiausiai gydytojai ir kunigai, turi tvirtai stoti į karę prieš tą didžiausią žmogijos neprietelių — degtinę ir abėnai visus svaiginančius trunkus; turi prie kiekvieno atsitikimo išparodyti alkohol'io vodingumą ir raginti prie visiszkos blaivystės. Prie to, patis turi szviesti tikru blaivystės paveikslu, nės pliki žodžiai, be paveikslo, nieko nepriedės. Žinome isz prityrimo, juog „po truputį geriantieji“ retai teparodo tikrą norą ir energiją prie įvedimo blaivystės.

Visiszkos blaivystės prieszininkams turiu ispėti priritą tiesą, juog lengviaus yra isznaikinti girtybę per visiszką blaivystę, negu per „mastuotinąjį gerimą“ (umiarkovane

uzywanie trunko'w), kurs neiłgai trukus padaro atkritį į tą pacią girtuoklystę. „Mastuotinojo gėrimo“ apgynėjai, skelbdami: „negerkite perdaug; gerkite po truputį, su protu!“ — kaip-gi didelį priima ant savęs atsakymą...

Kunigija nėjokiu budu negali atsisakyti nuo platinimo blaivystės ir nuo davimo geriausiojo sziamę dalykę paveikslo žmonėms. Blaivystės cirkularas į visus szejmyņu tėvus Suvienytosę Amerikos Valstijosę raszo: „Svaiginančiųjų gėralų vartojimas susilpnina visus tarpus, vedanczius žmogų prie gero, ir pertatai aiszku, jį esant prieszingą elgimos taisyklėms ir juog nėvienas negali nė pats jo dasileisti, nė kitą prie jo raginti, neperžengęs prie to savosios priedermės“. (5).

Pats rusiszkasis rėdas suprato, į kokią prapultį bežengiant padonuosius per girtybę, ir įsteigė „iždinę monopoliją“ su „blaivystės globijomis“, pertat norėdama girtybę pamažinti o ilgainiui pagaliaus ir visai isznaikinti. „Blaivystės globijos“ įsteigtos yra gubernijinės ir pavietinės; jų užduotis — apsergėti žmonėms, kad „per virszų“ negertu stiprių gėralų. Todėl „globijoms“ pavesta: a) prižiūrėti monopolijos degtinės pardavikus ir traktirninkus su aludininkais, kad trunkų pardavinėjimą varytu pagal tiesos įstatas; b) plātinti tarp žmonių supratimą, juog „per virszų“ gerti yra nesveika, pragaiszinga, teipo-gi atitraukti žmones nuo geriamųjų namų, įrengiant dėl žmonių skaitymus, pasznekesius, davinėjant kningeles apie vodingumą girtybės, įrengiant arbatgertuves, skaitytuves ir į t. p.; c) rupinties apie įrengimą lazaretų dėl susirgusių girtuoklių, ir d) szelpti blaivystės draugystes ir kitus įrėdimus, turinczius tą patį tikslą — iszblaivinimą žmonių.

Ta iždinė degtinės monopolija ir tos „blaivystės globijos“ rusiszkosę gubernijosę jau yra padariusios nemažą permainą į gerąją pusę ir dar daugiaus padaryti galės ateinancziame laikę: dėl atitraukimo žmonių nuo girtybės, įrengė arbatnamius; dalyja žmonėms kningeles, surinkę prascziokėlius liuosamę laikę skaito jiems kningas, gazetas; įrengė teatrus dėl prascziokelių; įrengė biblijotekas, skaitytuves ir t. t. — trumpai sakant, su blaivystę vienkart

varo ir apszvietimą prascziokelių, kas yra labai svarbus daiktas.

Ir Lietuvoje nuo 1 liepžiedžio dienos tapo atidarytos iždinis degtinės pardavinėjimas. Yra jau įvestos ir „blaivystės globijos“, ir jos pirmsėdis pavietinis marszelga jau siuntinėja klebonams užkvietimą — užsiraszyti į „globijos“ sanarius. Neužilgo, turbūt, ir žmones ragins užsiraszyti į tą „maskolizką blaivystę“, mesti rinkliavas ant blaivystės reikalų ir t. t.

Katraip czia mums elgties: ar su noru prisidėti prie tų „blaivystės globijų ir draugysčių“ ir užsiraszyti, arba nuo jų szalinties?

Trumpai atsakysime.

Visur ir visados rusų valdžia nori mums paversti į ruskius ir pravoslaunus, iszplėszti nuo mūsų musųjų tėvų tikyba ir kalba. Todėl visur, kur tik lietuvių burelis susirinks, sztai! ir maskolius prisistatė su savo kalba ir tikyba. Norėjo ir nori įvesti rusiszką kalba į bažnyčia, į szventas ceremonijas — kiszė savo ritualus, bet kuningija nepriėmė. Užgynė lietuviszką druka, liepė priimti rusiszkas literas, iszdrukavo rusiszkomis litaromis lietuviszkas kningas, bet niekas jų nepriėmė, nė skaito. Norints pagal zokana, mūsų valstinės iszkałos, reikia, kad butu ant lietuviszko liežuvio, bet to aiszkaus zokano rusų vyresnybė nepildo — mūsų vaikus vargina su savo maskolizką kalba per kelias žiemas ir nieko gero neiszmoko, negut maskolizkai dainiuoti ir keikti; dar to negana — mūsų vaikus paikina, moko maskolizkų poterių, maūdų, liepė maskolizkai melsties, varo cerkvėn, mokytojas priesz vaikus, su paniekinimų atsiliepia apie katalikų tikyba ir t. t. **Tą patį darys su su mumis ir skarbavoji (kazionnaja) blaivystė.**

Jei mes užsiraszysime į tą „kazionają blaivystę“, kad atsiųs mums maskolizskas kningas, suvadins lyg sueimą (skodę) ir paskaitys mums apie visokius ruskių szventuosius „Gavriłas polockus“, „tripirsztes bogomateris“ ir t. t. Paskaitys popas, arba uczitelius, arba isz musųjų, kad mokas skaityti maskolizkai. Norints ir neskaitytu ten nieko apie pravoslavija, norints ir ne kisztu ten mums savo pravos-

łavijos, norints ir neniekintu ten musosios Rymo-Katalikų tikybos, tad vis-gi nė tuokart nereikia mums prisidėti prie tų maskoliszkų kningų ir skaitymų. **Maskoliszkai mes nesuprantame — duokit mums lietuviszkas kningas, lietuviszakai mums skaitykit!** Ir isztiesų, ar-gi daug yra lietuvių suprantanczių maskoliszkai? Deszimts vyrų parakvijoje gali szejp-ne-teip, pusiau su vargu, susisznekėti maskoliszkai, keletas deszimtų po truputį suprantą maskoliszkai, bet anaipol ne viską, o skaityti maskoliszkai ir suprastį skaitomąjį daiktą mokanczius ant pirsztų gali suskaityti; o **kamė-gi keturios tukstantjį ir daugiaus parakvijonų visai nesupranczių maskoliszkos kalbos?** Ką-gi pridės skaiczius jiems maskoliszkai? Ir anie-gi trokszta apszvietimo: **duokite jiems lietuviszkas kningas, lietuviszakai jiems skaitykite! maskoliszkai jie nesupranta.**

Todėl 1) Kunigai, užkviecziami į „błaiyvystę głobėjos“ sąnarius, turi atsakyti trumpai: **be vyskupo daleidimo mes negalime priderėti prie tos svietiszkos bendrovės.**

2) Žmonės, raginami įsiraszyti į „maskoliszką (kazionąją)“ błaivystę turi atsakyti: **nenoriu!**

3) Žmonės, raginami mesti rinkliavas ant „kazionosios“ błaivystės, **tegu neduoda nė kopeikos:** czia valios darbas, prie to niekas negali mūsų prisuokti.

4) Žmonės, varomi prie skaitymo maskoliszkų kningų, arba prie klausymo anas skaitant, ar į maskoliszkus teatrus, maskoliszkas komedijas, sztukas ir t. t., **tegu neina.**

5) Svietiszakai vyresnybei davinėjant maskoliszkas kningas dėl pasiskaitymo arba gazetas, **neimkit,** bet atsakykit: **mums reikia lietuviszkų (žemaitiszku) kningų ir gazetų.**

Jei per „Kazionąją“ błaivystę turi mums mokyti maskoliszko liežuvio ir poterių, kisztį maskoliszkas kningas, o lietuviszkų nedaleisti, tad geriaus mes apseisime be jų mylistos: **mūsų kunigai bažnyčioje geriaus mumus iszmokys błaivystės.** Isz prityrimo žinome, juog kokioje tiktai parakvijoje kunigai užsiima naikinti girtybę, ir panaikina: labai retas bepalieka tadą girtuoklis, o didžioji

pusė parakvijos nė ragani neberagauna degtinės, ir lygtolei turisi blaivystėje, ligikolei kunigai draudžia.

Czia tiktai reikia kunigų sutarimo ir karszto užsiėmimo, ir daugiaus padarytumem blaiviųjū, neg ruskiai su savo „kazionaja“ blaivystę. Rossijoje uždėję kamę „blaivystės draugystę,“ jei per didžius vargus surenka bent 100 blaiviųjū, ir tai per 2—3 metus, tai jau labai isz to džiaugiasi ir po visas gazetas giriasi; o Lietuvoje ir be to kožnoje parakvijoje, be jokio steigimos, sziantdien rastum po tukstantj ir daugiaus — visiszkai blaivių žmonių. Tai ko-gi czia mums jau teip skubinties prie tos „kazionosios“ blaivystės?

Iszlengvo, vyrai, kad neapsigaudintumėt.

D.

Kas girdėties Lietuvoje ir pļaczioje pasaulėje?

Gerai senam meluoti, o turtingam vogti. Ta patarlė turi tiesos nemažai. Senas pameluos — dovanos jam; turtingas pavogs — iszspirks isz kalinio, o vagystės plėmė tai bus numesta ant „ligos“ ir kitų „aplinkybių.“ Tikras atsitikimas teiszkina patarlės teisingumą.

Tik praeitam rudenyje tapo suimtas už vagystą turtingas prekėjas daug su savo žmoną, kuriuodu gyveno Londone puikiausiuosę rumuose Cecit hotel. To garsaus prekėjo vardas Valter Castle, gimtine jo vieta San Francisko (Amerikoj). Londone palicija gavo daug skundų nuo visokių žmonių, įpatingai prekėjų-pardavinėtojų, kad jų daiktai pražusta ir kad tuos daiktus galima rasti pas „ponus“ Castle. Isz pradžių palicija netikėjo, bet kad balsai nenu-tilo, tai paskirtoj dienoje iszkratė gyvenimą, užimtą Castle ir jo žmonos. Krata gerai vyko: rado užsleptų vogtų daiktų daugybę. Rado auksinių ir sidabrinųjų daiktų, rado brangių akmenaiczių gražių audeklų, kailių ir t. t. Visa tai buvo žmonos Castle pavogta ir paslepta tarp savo rubų po szepas ir kamodas. Suėmė nabagus ir žadėjo jau vesti kalinį, kaip „prastus“ vagis; bet toksai pasidarė trenksmas tarp Londono milionierių, kad palicija turėjo apsiszvalgyti. Tuojaus pakvietė daktarą, kurs, apžiūrėjęs Castle ir Castlienę,

nutarė, kad juodu, įpatingai žmona. nesveiki, ir jei vogė, tai darė be numanymo. Daktaro nutarimą paspyrė didžturčiai: sudėjo didžiausią kruvą piningų ir paėmė juodu ant savo rankų. Sudą nukėlė ant tolymesnio nepaskirto laiko. Teip matės ir bus galas tai vagystei. Bet laikraszcziai netilėjo ir sudas turėjo tuojaus buti. Stoją priesz sudžias „ponai“ Castle, o teisino juos dikičiausieje advokatai, bet vis-gi negalėjo iszteisinti. Per daug aiszki buvo vagystė nieko nepadarė ir daktarų liudijimas, kad liga jų tokia. Vyřą szeip-teip apteisiną, o paczią nusudijo kaliniu ant ilgesnio laiko (3 m.) Ir tikrai nuvedė ponią Castliene kalinin ir užrakino. Padaryta tiesai užgana, tiktai ne pilnai. Pats ministeris pribuvo kalinin 3 adynoms prasliskus, atrakino kalinį ir iszleido turtingą vagilką, bet paliepė, idant tuojaus isz Londono savo tėvynen

Teip raszo gazetos. Suvogi p. Castliene visokių daiktų už szintus tukstanczių nepriversta nė vargais, nė badu, nė kokis reikalais — vientiktai isz savo didelio gobsztumo, — o koronės nėra Dėlko? — nugi dėlto, kad turtinga: bepigu turtingam vogti — nesugaus, o ir sugautą paleis. Jei teip mūsų pilksermegis butu pavogęs nors tiktai tukstantinę to viso dalelę budamas dar suspaustas vargais — reikalais — reikėtu nabagui tupėti kalinio tamsume ne 3 adynas, bet ilgainius metus. Turtingam mat vale netiktai ant niekų metlioti varguolių prakaitu sukrautus turtus, bet ir staczią svetymą turta vogti — be koronės. Matyt mūsų senolių gerai numanyta žmonių teisybę — kad užgimė tarp jų patarlė: gerai turtingam vogti. —

Teiptatai.

Szneka dviejų burliokų apie Lietuvius - Katalikus.
Praėjusį metą atsitiko man važiuoti į R. miestelį. Atvažiavęs iki P. miestelio apsistojau pas karcziamą, o pats įėjau į vidų pasiszildyti. Neilgai trukus įeina to miestelio asesorius su nepažistamu burlioku. Burliokas, norėdamas pamylėti asesorių, paėmė degtinės butelką, įsivadino į atskirą kambarį, duris uždarė ir užrakino, kad niekas ne regėtų. Tiktai isz antro kambario siena lyg lubų buvo neuždirbta ir dėlto gražiai buvo girdėties, ką anuodu rokavo.

Aprokavę savo namiszkius, užkirto apie mūsų krasztą t. y. apie lietuvius ir žemaičius, o tuotarpu nesiliovė leisti viens antram po burną.

Burliokas. Kaip Tamstai rodos, Poneli, ar pasivęs mūsų valdžei apruskinti lietuvius su žemaičiais ir paversti į pravoslavnus?

Asesorius. Apie tai tikrai negal žinoti, nors mūsų batuszkos ir gubernatoriai sako; ant peczių galvų nenesiose, jei nesumaskolinse! bet iki sziol anų sakymas nepildos.

Burliokas. Asz mislyju, kad tam parizskadija katalikų kunigai?

Asesorius. Tiesą sakai! Dėlto tai dabar valdžia spaudžia kaskart labiaus kunigus ir ponus. Ponams neleidžia pirkti žemės ir daug kitų dalykų jiems užginta. Katalikų kunigas jug tai vėl mūsų krasztę yra kaip idėtas į baczką, vynių prisagstyta, kad negalėtu nė pajudėti, nė žodžio iszsitarti. Teip, kad ne kunigai, artojus-žmones galėtu greicziaus sumaskolinti.

Burliokas. Sunkus dalykas, man rodos, butu ir su artojais, nės szitai nesenei mūsų pizzoriaus pagelbininkui priėmus pravoslaviją, priminiau keliems katalikams, jog jų tikėjimas pradėjo mažinties, o mūsų platinaties; man atsakė: nėvienas doras katalikas į jūsų pravoslaviją neperėjo, tiktai girtuokliai, lātrai ir arklavagiai: Jų nustojęs, mūsų tikyba apsikops, o jūsų...

Asesorius. Tai, kad įsimislyji, tiesą ir sako. Man jau esant asesorium, atvedė vieną kartą arklavagi. Jį apsudyjo ant dveju metų į kalinį, bet valdžia veikiai jį paleidė, nės priėmė pravoslaviją. Dabar galės kokį kartą vogti, o jei nenutvers, tai ir daugiaus kartų.

Burliokas. Daug yra žinanczių ir artojų katalikų. Kad asz vieną kartą norėjau papeikti Popiežių, tai kaip anie ėmė man privadžioti isz Sz. Raszto, kaip V. Kristus padėjo Sz. Petrą pirmuoju Popiežium, kaip atsineszė kningą isz skaitė visus Popiežius nuo Sz. Petro iki dabar esancziam, tai darodė, juog katalikiszka tikyba esanti tikra ir apasz-taliszka.

Asesorius. Tau reikėję sakyti, kad ir pravoslaunų tikyba yra apasztaliszka!

Burliokas. Sakiau, kur nesakysi. Bet manę papraszė iszvesti eilią nuo Apasztalų, jei ne nuo Sz. Petro, tai bent nuo Andriejaus, kurį vadina Slavų Apasztalu, iki kokiam norints dabar esancziam norints dabar esancziam arkijeriejui, arba bent iki dabar esanczio caro, arba iki dabar esanczio Ober-Prokuroro Szvencziausiojo(?) Synodo-Pobiedonoscevo, arba lig dabartinio Konstantinopolio Patrijarko, nuo kurio jūs — sako — piningais atsipirkote; o jeigu to — sako — negalėsi darodyti, busi melagis ir tavo tikyba bus melaginga. Nebiszmanydamas, ką be sakyti, turėjau sprukti pro duris.

Asesorius. Gyvendamas tarp katalikų, bene patyrei: ar jie garbina bent vieną mūsų szventąjį?

Burliokas. Oi, kur garbins! sako, kad mes, maskoliai, pirmųjų amžių szventuosius pasiskolinę nuo katalikų, nės tadą, visi katalikais buvę; „o paskesniųjų amžių jūsų szventieji — sako — nėsą szventaisiais, nės jūs — sako — ir Lietuvos gubernatoriui Muravioviui-Korikui, visų nedoriausiam žmogui, pastatė Vilniuje koplyczią; rasit neužilgo už szventąjį paskaitysite.

Asesorius, iszgirdęs peikiant Muraviova, suszuko: ak gospodi! kad tie beslėpyczios katalikai tokį brangų žmogų, kurs teip viernai tarnavo matuszka! Rosijai, iszdergia!

Rėgimas daiktas, kad suaugusiųjų nebeatitrauksi nuo katalikystės. Dėlto valdžia rupinas mažuosius atszaldyti. Po narodnas iszkałas prisakyta mokytojams, kad rupintus vaikus pripratinti prie pravoslaunų ceremonijų, kad visuo-met kalbėtu su pažeminimu apie katalikiszką tikyba. Perniai įsteigė naujas kningas, kuriose yra daug pravoslaviszko mokslo. Gali ir tas neimaž nepagelbėti. Valscziai gali pradėti szaukti ant mokytojų, leidžioti praszymus prie augsztesniosios valdžios, gali vaikų nebeleisti į iszkałas ir t. t. Ir turėtumėme liauties.

Burliokas. Isz kur-gi katalikai teip žino visas valdžios paslaptis; kad mes ruskei da nieko nežinosime, katalikai jau bus viską žiną.

Asesorius. Matai, anie parsigabena isz Prusų laikraszcius, kuriuose visos paslaptis aprasztytos yra.

Burliokas. Ar nebutu geriaus, jeigu valdzia leistu lietuviszkas kningas ir gazetas musų žemėje spaudinti?

Asesorius. Prie vieno dalyko butu geresnei, nės visos kningos ir gazetos eitu per cenzurą ir nieko negalētu priesz valdzia spaudinti. Isz antros pusės mes asesoriai, urėdinkai ir žandarai paliktumėm be duonos ir užsiēmimo. Dabar koks „judoszius“ pranesz, kad kits kas turi prusinių kningų, mes nuvažiavę iszkratome ir jei atrandame, gauname į kieszenę, kad smarkiai neraszytumėme protokoło. Prie to dagi galime pasigirti priesz vyresnybę, kad mes uoliai tarnaujame, mašziname neprietelius vieszpatystės, esame isztikimi ir verti augsztesnės vietos. Kad butu lietuviszka spauda neužginta, mes neturėtumėme nė darbo toje ramioje Lietuvos žemėje. Musų tik nelaimė, kad mes patis lietuvius iszgudrinome, iszmokėme meluoti ir slapstyties; dabar jau neberasi kningelės troboje, nės laiko giltnė žino, kamę paslėpę. Musų biczių susimažino.

Burliokas. Kokių biczių?

Asesorius. Pasakysiu tau visą tiesą: kaip bitis nesza medų į aulį, teip mums nesza piningus visoki arklavagiai, kad nutveriamo kamę vagi, gauname nuo to, prie kurio nutvėrėme, kad nebepaleistumėme; gauname nuo vagių, kad veikiaus paleistumėm.

Burliokas. Katrą galētu lengviaus papirkti, ar musų batiuszkų, ar katalikų kunigą?

Asesorius. Asz vaiskę budamas persitikrinau, kad katalikų kunigo negal papirkti. Viena kartą į musų pulką atvarė labai turtingą ir mokytą kareivį. Atvažiavus kunigui spaviedotų kareivių, tas mokytasis meldė feldfobelį neįraszyti jo ant ląkszto; feldfobelis nepaklausė; tad praszė papirkti kunigą, nės sakęs nenoriaš, spaviedoties. Vienok nesisekė, nės kunigas piningų neėmęs, liepė ateiti, spaviedotie. O musų batiuszakai, kad duodi truputį piningų, ir atraszo į kuningą juog esi spaviednę atbuves.

Burliokas, jau nebeblāivus, pasidrašinęs: Tai matai, visa musų ponybė tokia! Ir Tamista pirmiaus sakei, kad

nebutu vagių, butu badų metai; žmonės-gi pasakoja: kas ima, nuo vagių, tas pats vagis!

Asesorius. Ach ty podlec! kak ty smiejesz menia osuždat? Lengva suprasti kuom pasibaigė aimanavimai dviejų nebeblavių maskolių.

Ekėtis.

Kruopiai (Sziaulių apskr.) Musų valsečiaus liuosybė sumyniota, panaikinta . . . Stojomes vergais, į rasztininko (pizoriaus) ir jo sžaikos baudžiavą pakliuvome . . . o tai visa darosi daleidžant musų tarpininkui (posrednikui).

Kuodidžiausi musų persekiotojai buvo ir yra visuomet valdininkai — kulvartos („perekinczikai“). Geras žmogus katalikas niekuomet nepriima pravoslavijos. Koks ten iszgama, sukezius, vagijoszėlis, visu neapkencziamas, vietoj pasikarti, kartais iszsižada Szv. katalikiszkos tikybos ir priima pravoslaviją vildamos ar nuo kalynio iszlikęs, arba vietą kokio pizoriaus ar uredninko nuo vyresnybės gausęs. Jei toks „judoszėlis“ gauna kartais pizoriaus, uredninko, arba kito kokio valdininko vietą, pikcziaus negu szuo pasiutęs kanda, ėda savo brolius. Musų „pons pizorius“ kilsta isz Kelmės parakvijos; jo tėvas katalikas, Raseinių mieszcionis, pavardė Kotovicz, turi arklių pacztą ant szasziejaus, isz to minta, prie to dar valdo arendon paėmęs dvarelį, už kurį arendos nemoka, nės arenda užsiskaito už procentus. Regities, žmogus neplikis; savo sunaitį, vardu Vldislavą, leido į Sziaulių gimnaziją, bet isz ten jį iszvarė (turbut, už blogą pasielgimą). Pagrižęs prie tėvelio, namon, Vldislovas, teip-pat blogai elgėsi, neklausė tėvo, kurs regėdamas jį niekam nederant, po daugių persergėjimų, baudimų, plakimų, pagaliaus ir iszvarė isz namų ir nuo turtų atskyrė. Tada Vldislovas Kotovicz, pasivaikiojo be duonos koki laiką, dėl savo blogos szlovės niekur negaudamas vietos. Kažinkas patarė jam, kad priimtų „maskolių vierą — bene gautu vietą.“ Vldislovas Kotovicz ilgai nemislydamas, brauksz! ir persikriksztyjo į pravoslaviją. Priviliojęs žandaro Popov'o dukterį, gavo ją sau už paczią ir porą szimtų rublių kraiczio. Tuos piningus pakiszęs „ponui posrednikui“ Kosteckiui ir užtat gavęs pizoriaus vietą nuo pradžios Triszkių valseciuje; paskui tapo atkeltas

į mūsų valsečių per rasztininką. Turėdamas mylistą prie „posredniko,“ dabarcziui jis be jokios baimės daro mūsų valsečiuje visokias szelmystas, labjausiai be mielaszirdystės plėszia nuo valsezionių piningus. Valsezionys niekur teisybės negali rasti, nės tarpininkas (posrednik) už jį užtaria. Jau Triszkiuose jam esant, kad valsezionys guodėsi tarpininkui Kosteckiui ant rasztininko, kad jis mynioja po kojų valseziaus liuosybę, be jų žinios, jiems nenorint, visokius „prigovorus“ raszo, neveizdėdamas ant to, kad pagal **zokaną**; rasztininkas yra tiktai samdininkas, o starszina yra valseziaus gaspadorius, o posrednikas atkirto: „Klausykite! asz ant jūsų ponas ir pizorius! Tiktai Rossijoje starszina ter valseziaus valdimieras, bet ne czia . . .“ Tada vienas valsezionis su ironija atsakęs: Teip tatai? asz nežinojau, kad czia ne Rossija . . .“

Mūsų rasztininkas Vlodimir Kotovicz yra didelis vagis: **magazinus naktį pagal apvagia**, žinoma, su žinią starszinos ir magazinieriaus (pons pizorius liepia — ką padarysi! (?), paskui peñą dalyjasi, o žmonėms remanentus („nedoimki“) andeda.

Mūsų pizorius Vlodimir Kotovicz yra dar **begėdis žulikas**, žulikų szaikos pravadninkas. Susitelkė pikcziausius isz valseziaus žmonės, su jais įrengė „žulikų szaiką“ dėl plėszimo nuo žmonių turto; prie to dar ano „szaikininkai“ turi anam visuomet praneszti, jei koks valsezionis butu kalbėjęs ką ant pizoriaus ar ant posredniko — tadą ima tą žmogų visokiais budais graužti, persekioti, baugyti: „asz tavę į Sibėriją iszsiuntinsiu . . .“ skusti — įdavinėti palicijai. Tokiu budu visą valsečių laiko baimėje: nevienas nesiprieszina jam, pons pizorius ką nori, tą daro . . . Vagystėmis magazinų, „nedoimkomis,“ sztrafais, visokiais apgavimais daug žmonių apiplėszia, isztaksavoja. Rudeniop reikia rasztininkui kiaulių — dirba takšą, pastato pirkėją savo vieton, ir yra kiaulienos! Pavasariop prireike žydui — pacztoriui avių, tad jau žinok — bus takša, o pizoriui uždarbis. Teip jis užtaksavojo Saunorių Petraitį, Klarskį, Narczių Datą ir kitus. Atsiranda szuneikų, kurie už rublinę pizoriui tarnauja prie takšų, pirkdami dėl jo, kaip antai

karcemuinkas Gėrikas ir Slipkus, ir ukininkas Gėdžius, kurie tam lătrui — pizoriui padeda ęsti savo brolius.

I ką pavirto musų valsečiaus nusprendimų liuosybė! Ant ko liepia pizorius, mes ir raszomės. Mums pasako: „vyrai, czia prigovor apie tą“, ir mes pasiraszom, o paskui atsizinom kitką buvus ten įraszytą. Teip be musų žinios, be musų noro, pizorius padaugino sau algą lik 50 rublių ant mėnesio; ir ucziteliui teipo-gi padaugino. Vis tatai isz musų brolio — vargdienio kiszenės! . . .

Dar to negana. Szitai, musų valsečiaus namas dar buvo geras ir stipras, norints medinis. Bet pizoriui užsinorėjo statyti murinį valsezių. Netiek jįs geidė gražių pakajų, kiek piningų pavogti prie intereso. Na ir pavogė **nemažai!** Per didžius gvaltus privertė žmones padaryti prigovorą, kad per szeszeris metus sudėtu pusasztunto tukstanczio. Baisi diena, lyg ant kokios gražiausios bažnyczios pastatymo, dėliojo žmonės per 6 metus piningus, sudėjo pusasztunto tukstanczio, o namas kasztavo jiems nedaugiaus kaip pustreczio tukstanczio, dėlto kad dirbo isz pigiausio materijało. Uždirbo žydas (podredczikas), uždirbo užvis daugiaus pizorius ir posrednikas, uždirbo starszina su komiletininkais. Posrednikas buvo žadėjęs atvažiuoti paveizdėti dirbant, bet nė karto nebuvo.

Meblius (stałus, krases ir t. p.) pizorius parsitraukė isz miesto, atėmė nuo valsečiaus 140 rubl.; sakėsi tiek užmokėjęs, o tie mebliai kasztuoja nedaugiaus kaip 50 rublių.

Teip tatai žudo mus rasztininkas Vladimir Kotovicz, perkriksztas, paskutinis žmogus, kurs jei czia nebutu gavęs pizoriaus vietos, tai isztikrųju butu buvęs žmogžudžių (gołovoricų) szaikos vadovas. Nieko mes anam negalime padaryti, nėjokiu budu negalim jo nusikra+yti: pilnas valsezius atsirado iszdavikų, viens kito bijomes, ir dar posrednikas už jį užtaria.

Geri žmonės, duokite mums rodą!

Bernotavo valsezius. (Telszių apskr.). Priesz Imperatoriaus Nikolojaus II. karunaciją, kaip kitur, teip ir pas musų buvo nuspręstos abėlos rinkliavos nuo vals-

czionių, karunacijos dalykui. Visa surinktoji suma tapo išsiųsta į išdą, apart 50 rublių, kurius starszina Juozapas Urnikis užsimanė suvartoti ant naudo savo labdarių — gudų. Visuotinai, mūsų starszina J. U. atsižymi didžią ištikimystę dėl rusiszkos vyresnybės. Suvadinęs sueimą (schod) Bernatavo valsezionių, isztvirkėlis starszina su rasztininku perstatė suėjusiems vyrams, kad reikia, iš dekingumo dėl naujojo ciecoriaus, įsteigti valsezijuje, už surinktus piningus, Nikolaojaus II. portretą. Naujasis ciecorius, matyk, neapsakytai geras ir dėl valsezionių prilankus pasirodęs, sumažindamas mokestį už žemę ir kitus dalykus. Valsezionis, apkvailinti szvelniais nenaudėlio starszinos žodžiais ir užsipuolimu rasztininko, spėriai pritarė ir teip vienbalsiai nusprendė užkabinti Nikolaojaus II. portretą valsezijuje.

Vienok szimet (1897) pasklydo garsas, vietoje Ciecoriaus portreto busent įrengtą „sviatovo Nikolaja“ abrozdė pagal rusiszkos tikybos budą (ikoną). Valsezionis, išsgirdę tą naujieną, laukė išszizioję kas bus toliaus. Starszina Urnikis jau už dviejų nedėlių pirmiaus prisakę per desztintininkus rinktiniam (vyborniems) pributi ant paszventimo maskoliszko abrozdo 19 vasariaus dieną į valseziaus namą; pasiprieszinantiems grumzdė sztrafu nuo 10 rubl. pradedant 19 vasariaus dieną į Bernotavo valsezių susivažiavo aplinkiniai maskoliai — valdininkai: asesorius, tarpininkas (posrednik), popas, Lieplaukės iszkaolės mokytojas ir daug kitų. Mokytojas (uczitiel), neatsižvelgdamas nė ant toľumo, nė ant bjauraus, klampaus kelio, atvyko peszias, su puskapiu mokytinių vedinas. Prie paszventimo ikonos, pribuvo ir starszina Urnikis su trimis storastomis: Staniu, Kancziu ir Borgiu ir keturiais sudziomis: Blekecziu, Sakanskiu, Kantautu ir Vagnorium. Paszventimas užsibaigė puotą, ant kurios visi asistentai diktai movė degtinę ant garbės cariaus ir naujai įkurto „sviatovo“.

Gėda jums, bernataviszkiei! Po szonu turėjot paveikslą, kaip dori žmonės ir uoli katalikai rėmėsi su rusiszka vyresnybę dėl prapultingų jos užmanymų. Turėjote paveikslą elsėdiszkiei netik neužkente jokios ikonos (pravoslauno

abrozdo) savo valsečiuje, bet įrengė valstinėje iszkałoje katalikiszką kryžių. Žinoma, daug jiems kasztavo tas dalykas triuso ir daug už tą nukentėjo, ale užtat pasirodė esą rimti vyrai, geri katalikai. Szlovė elsėdiszkiam!

Su kokią szirdžią lietuviai, jusų broliai, perskaitys tą liudną naujyną, kaip bernataviszkiei parduodate savę į pravoslaviją! Istorijos kningosę jau užraszyta: bernetaviszkiei saunoriai ir vienbalsiai padarė nusprendimą (prigovor), kad nori, trokszta ir todėl įrengia valsečiuje „pravoslauną abrozda.“ Kokia tai gėda jums, bernetaviszkiei! jog užlaikote pas savę tokį vaitą Urnikį iszgamą ir paszlemėką, kurs szv. rymo-katalikų tikyba paniekina, savo brolius prie pravoslaunų ceremonijų priverczia ir jų piningus ant płaatinimo pravoslavijos skleidžia. Bet ir storastos, sudžios, rinktiniai (vyborni) kalti, kad teip davėsi apgauti lyg maži kudikiai, o paskui pažinę apgauti, kad nepadavė skundų į augsztesnę vyresnybę. Butu pasakę: „Mes caro portretą rengėme, ne „ikoną“. Duokit mums portretą, atimkitės ikoną ir t. p.“ Bepigu jums skriausti, kad jūs tylite. Pagaliaus bent nuo žydų mokykitės gudrybės ir vienybės.

Tauragė (Raseinių apskr.) Mergaiczių iszkałoje nesenei tapo atidengtas baisus, bjaurus atsitikimas: **uczitelius iszgvaltavojo dvyliką mergaiczių, kurios jo iszkałoje mokėsi;** užtat paduotas po sudu. Reikia dar pridurti, kad tasuczitelius ruskis pravoslaunas ir dar pacziuotas (ženotas). Szitai, ką maskoliai daro mūsų brangioje tėvynėje, kuri nuo senų senovės garsi yra savo dukterų dorybę! sakosi atėję mokyti mūsų, bet jeigu jau tokių darbų mums moko, tai geriaus velyk lai saviesiems, ruskiams, užlaikytų tą savo begėdiszką mokslą! . . . Mūsų vaikus iszmokina tiktai keikti, bjauriai maskoliszka dainuoti ir paleistuvauti. Kad vaikelius lietuviai leidžia į maskoliszkas iszkałas, tai vis dar galį iszsiteisinti: mokant vaikeliui maskoliszka kalbėti, raszyti, gali buti naudinga ar kariumenėje tarnaujant, ar ant uždarbių į didžius miestus iszėjus ir t. t. (Norints mažai ko tegali iszmokti vargszai tokioje iszkałoje ir nuo tokių mokytojų!). Bet kam-gi tas maskoliszkas mokslas mergaitėms? Kam tas mokslas anoms

derės? Ir kas išz to, kad lietuvaitė ukininkė mokės porą žodžių maskolizškai pasakyti ir paraszyti? Kruopių iszkałon leidžia teipo-gi nekurie ukininkai mergaites, kaip antai: Gimbutzių Łatas, Senlaukių Tamoszauskis, Dovydzionių Gėdžius ir k.; Sedos iszkałon teipojau eina mergaitės. Bet kokios gudrybės ten iszsimokė, kurios tosę iszkałosę yra buvusios? nieko: ir neimaž nėvienamę dalykę nesirodo mandresnės už kitas merginas. Tiktai kavalieriai džiaugiasi, sako: „mergaitės pamokytos maskolių iszkałoje greicziaus pasiduoda ant kuniszkos małonės, nesigina.“

Raszybos dalykai. Skaitant „Tėvynės Sargą“, negalima ne užtėmyti ne vienodumas negalia buti mėgiamas. Isz viso vieko turiame rupinties, darbuoties, kad užtverti mūsų kalbai ir raszybai zomatus, idant raszydami neklaidžiotumem kaip avis po tyrus laukus. Negerana to, kad vienas autorius raszo teip, o kitas kiteip. Bet ir tas pats autorius vienus žodžius raszo vienaip, kitus analiogiszkus žodžius raszo antraip. Ir supaistik, kad nori, dėlko autorius teip daro, ir ar galime priimti tokį raszymo budą užgerą piningą. Nu-gi, vyrucziai, tverkime zomatus savo raszybai!

Vienas darbsztus, rimtas autorius teip raszo:

Stovi (jis ir jie), stovime (mes). Kitą žodį su tokią pat galunę raszo: movia (jis ir jie), moviame, moviamas — nuo žodžio movėti.

Nenori, nežiuri, turi (jis ir jie), turime (mes), turimas. Su tokią pat galunę kitą žodį: — sutaria, sutariamę, sutariamias, — susitaria, susituriame, — giria, giriame, giriamas.

Regis, regime, regimas, regimes (mes). Kitus žodžius: mėgia, mėgiame, mėgiamas, — vengias, vengiames.

Negali (jis ir jie), negalime, negalimas, — myli, mylime, mylimas. Kitus žodžius: skelia, skeliame, skeliamas, — velia.

Netiki, netikime, netikimas. Kitus žodžius: plaukia, plaukiame, — apreiszkia, apreiszkiame, apreiszkiamas. Sėdi (jis ir jie). Kitą žodį: geidžia.

Visi pripažins, jog teip negaliame raszyti. Jei raszome: stovi, stovime, — turi, turime, turimas, — nenori, nenorime,

— nežiuri, nežiurime, — rėgi, regime, regimas, — negali negalimas, negalime, — netiki, netikime, netikimas, — tai reikia raszyti ir: movi, movimas, — sutari, sutarime, sutarimas, — geri, gėrime, girimas, — mėgi, mėgime, mėgimas, — vengis, vengimes, — skeli, skelime, skelimas, — veli, velime, velimas, — plauki, plaukime, — apreiszki, apreiszkime, apreiszkimas, — geidi, geidime, geidimas, — girdi, girdime, girdimas.

Ir toks mūsų raszymas tiek bus panaszus į gryną lietuviszką kalbą, kiek į žmogų panaszi baidyklė nuo žvirblių.

Lietuviai, tankiai gaūnes nukąsdami, sako: stoviam', turiam', nenoriam', nežiuriam', regiam' negaliam', netikiam', myliam', nemyliam' ir t. t. Niekas nekalba: stovim, turim, norim, žiurim, regim, tikim ir t. t. Todėl ir raszyti negalime: stovi, stovime, — tiki, tikime, — regis, regimes ir t. t.

Kaip visi daiktvardžiai (nomina substantiva) vyriszkos gymės su storomis gaūnėmis turia daug skaitlio tokias nuobaigas: **ai, ams, ais**, kaip sztai: stałai, stałams, stałais, — ubagai, ubagams, ubagais, — teip ir daiktvardžiai su łaibomis gaūnėmis pagal anologijos turia tas paczias nuobaigas tikt suminksztintas su literą **i**, kaip va: arkliai, arkliais, — medžiai, medžiams, medžiais — ir tt. Kas tuos su minkstomis gaūnėmis daiktvardžius raszo par **ei, ems, eis**, — tas blogai raszo, nės toks raszymas prieszingas lietuviszkos kalbos surėdymui ir konsekvencijai. Jei mes raszysime su nuo baigomis **ei, ems, eis**, — tai reikės mums sakyti: arklems, gaidems, gaidais, — kaip nė viens lietuvis teip ne sako. Visi sako: arkliaims, gaidžiaims, — su aiskiausiu akcentu ant **a**.

Toki pat surėdymą randame ir tarp veiksmazodžių (verba) su storomis gaūnėmis ir łaibomis. Veiksmazodžiai su storomis gaūnėmis **u**, kaip va: vedu, dirbu, ginu ir tt. Tų veiksmazodžių konjugacijos gaūnes: **u, i, a, ame, ate, a**, Dirbu, dirbi, dirba, dirbame, dirbate, dirba, — vedu vedi, vedu ir tt.

Ir su minkstomis gaūnėmis **iu**, veiksmazodžiai pagal analogijos turia tas paczias nuobaigas: **u, i, a, ame, ate, a**,

suminksztintas su literą **i**. Ir teip: Giritu, giri, giria, giriame giriate, giria, — peikiu peiki, peikiame. peikiate, peikia, — noriu, nori, noria, noriame, noriate, noria ir tt.

Tokie aiszkūs ir ne kebłus kalbos įstatymai, juog lengviai kožnas galia atminti ir raszant jų prisiturėti. Juo mažiaus darysime visokių atmainų, iszeminų (exceptiones) isz abełnų reguļų, juo bus geriaus, juo lengviaus užlaikysime vienodumą kalboje ir raszyboje.

Kaip reikia raszyti „adverbia“? Ar pagal raszybos kun. Jaunio, ar kiteip? Kun. Jaunis raszo: senei veikei, velei, tankei, gardžei, saldžei ir tt. Teipo-gi raszo: lietuvei, łatvei, gaidžei, kaļvei ir tt.

Bet isztikro daug geriaus neiszsiveržti isz konsekvencijos ir abełnos reguļos, daug geriaus ir praktiszkaus raszyti: lietuviai, łatviai, gaidžiai ir tt.

Teip-pat, raszant „adverbia“ geriaus raszyti: seniai, veikiai, veliai tankiai, gardžiai, stacziai ir tt.

O dėlko teip geriaus, o ne kiteip?

Vien — dėlto, kad raszant su gałunėmis **ei**, iszeina kebłumas, nesusipratimas, — kaip teisingai patėmyjo tikros lietuviszkos kalbos žinunas ponas A. D.

Imkime „adverbia“ veikei ir velei. „Imprefectum“. nuo — veikti = veikei; — nuo — velti = velei. Ir nemaž kitų kebłumus atsitinka, raszant su gałunę **ei**.

Tai viena priežastis.

Antra — jei raszysime daiktvardžius vyriszkos gymės su ļaibomis gałunėmis pagal linksniavimą (declinationem) daiktvardžių su storomis nuobaigomis, kaip sztai: ubagai, vaikai, juokai = jaučiai, medžiai, miežiai, su tuo tiktai skyriu, kad antrųjų daiktvardžių gałunes palieka visado minksztos, jei, sakau, teip raszysime, tai ir kituose dalykuose turiame užlaikyti konsekvenciją ir logiką. Negalia buti kiteip.

Raszome: gerai, stiprai, bałtai, szałtai ir t. t. Ne galiame ne raszyti; seniai, gražiai, gardžiai ir t. t. Yra dar treczia priežastis visu svarbiausia, dėlko reikia raszyti: medžiai, jaučiai, gaidžiai = gardžiai, saldžiai, stacziai ir t. t.

Literos **d, t** priesz **ia, iu** pareina: pirmoja į **dž**, antroja į **č**. Priesz **ie, e, i** paminėtos sanbalses nėkad os neparsimaino į **dž, č**, kaip va: jautiena, gaidiena, katiena, visztiena, — bažnytėlė, motynėlė, motė, — geidei, statei, girdei, matei, kentei, skundei ir t. t. Jei raszysime su nuobaiga **ei**, tai turėsime: gaidei, medei, jautei (substantiva) = gardei, saldei, statei (adverbia), o nė kaip ne galia buti: gaidžei, medžei, jaucei = gardžei, saldžei, staczei, — kaip negalia buti: kenczei, geidžei, skundžei ir t. t.

Ergo — mūsų kalbos surėdymas reikalauja, kad butu raszomos minksztos nuobaigos par **iai**, o ne **ei**.

Gal ne vienas užmes, kad teip raszydami atsitrauksime nuo autoritėto kun. Jaunio, garsaus kalbų tyrėjo, kad dėl mūsų kun. Jaunio balsas turia buti už „koma locuta, causa finita“. Žinoma, autoritėtas kun. Jaunio yra didelis, turiamė su guodonę nulenkėti priesz jį galvą. Bet isz antros pusės ne galiame nepripažinti szlovės, garbės, autoritėto ir kitiems garsiems filologams, lietuviszkos kalbos tyrėjams, kaip va: Kurszaicziui, Schleicheriui, Kojalavicziui, Baranauskiui, Basanavicziui. Tie visi tyrėjai vartoja ivairias raszymas. Na, kaip cze dabar surasti, keno autoritėtas yra didesnis, ir kas galia buti dėl mūsų už „koma locuta, causa finita!“

Vyskupas Baranauskis isz raszybų Kurszaiczio, Schleicherio, Kojalavicziaus pasiemė tą, kas jam mates atsakančiu, ir į vedė savo raszybą. Kun. Jaunis isz visų kitų raszybų ir isz savo tyrinėjimo sutaisė savotiszką raszybą. Ta jo rasziba, lietuviszkon kalbon įciepyta, be maž ko visa prigyjo, iszėmus keletą szakelių, kurios jau tai nudžiuvo, jau tai turia nudžiuti, nės nepritinka prie cziepijamo kełmo. Cziepas **i** isz karto nuvyto, ne prigyjo. Cziepa **ū** reikia nupjauti — konsekvencija to reikalauja. Juk visur ir visada reikia teisybės žiureti. Kuom nusikałtos vargszes **i, u**, kad ant savo sprando turia nesztiti nereikalingą jungą — savo drauges? **E, O** gana jau pasijodinėjo ant vargszių **i, u** pasilsėti; pagal teisybės reikia dabar **i, u** užsodinti ant tų iszdykusių **e, o**. Kaip ligsziuo laik **e, o** jodinėjo ant **i, u**, teip neg dabar **e, o** nulipa

žemyn, neg pavaduoja pavargusias **i**, **u**, neg jos ant savęs užsodina. **I**, **u**, užlipę augsztai ant **e**, **o**, tegul pati žmonėja, pasijodinėja. Už ką jos vienos turia buti jodinėjamos, o **e**, **o** ne? Tegul dabar **e**, **o** bus jodinėjamos, o **i** **u** raitos! Raszydami: dⁱna, vⁱnas, d^ona, b^užė, atliginsime padarytą skriaudą. Kaip pamatysime, kad **i**, **u** gana jau raitos pasijodinėjo, tada nukelsime žemyn, o užkelsime ant jų apatines. Juk turiamo tokią pat tiesą raszyti: dⁱna, d^ona, kaip kad dabar raszome: dina, dûna. Ar-gi ne?

Prancuzai, anglikai savo raszybon bruka kyrbines nereikalingų literų. Vienok pas juos visos literos eina sau gretim, kaipo lygios drauges, ne jodinėja raitos viena ant kitos.

Mūsų raszyboje visos literos darbininkes, visos lygios, nereikalingų, dykunių nėra. Te eina visos pjeszczios!

Embė.

Volteris ar didelis mūsų bicziulis? Auszra 1885 metų. Ant 367 puslapio paraszyta: Tilžė. Visuotinas susirinkimas lietuviszkosios rasztų draugystės 14. spalio m. — Vyriausiąjį pranesimą vakare laike ponas Ed. Volter'is isz Petrapilės apie Lietuvą jos pasilaikymą priesz maskolius ir lenkus nuo 1863 m. 1861 metuose tape lažas sunaikintas. Lietuvis laukininkas gavo valnybę ir žemę. Sekimas baudžiavo sunaikinimo buvo lenkų pasikelimas, kursai ir į Lietuvą persidangino, kadangi katalikų dvasiszkytė ir bajorystė su lenkais isz vieno ėjo. Pasikelimą sunaikinusi, rusų valdžia pradėjo lenkų įtekme laužti. Pirmiausiai davė geresnią, rusiszką iszkalą; szale lietuviszkosios kalbos turėjo ir rusiszka mokinama buti. Uredininkai turėjo lietuviszkai mokintiesi, idant su žmonėmis galėtu susineszti. Norėdama valdžia lietuvius iszkełti ir sau laimėti, valdžia jiems suteikė prie žemės ypatiszką valscziaus sudą, pavieczio sudą su prisaikintaisiais, patvaldystę. Susznekėjimai visur lietuviszkoje kalboje atliekami, suraszymai ir urediszki apsakymai maskoliszkoje kalboje. Szalinė Dievo szlužba ir pamoksłas taip jau turėjo maskoliszškai atliekamas buti. Ale su tuomi lenkiszkais klerus, kursai bijojo jo įtekmei numażesiant, visai nesutarė. Žmonės pabugo, kad juos prie

maskolizskos vieros versę. Tada turėjo ir visos kningos rusizskomis raidėmis buti spaudžiamos. Toktai ir nusidavė. Ale žmonės tų kningų neskaitė: isz Prusų Lietuvos daugybių daugybėse kningų su lietuviszkai lotiniszkomis skaitytinėmis tape slapta įgabenta. Daugiaus pasisekė lenkystei prieszais stotiesi ant iszkało lauko. Tape uždėtos seminarijos dėl iszmokinimo lietuviszkų mokintojų, lietuviszkos iszkałos didžiame skaitliuje. Tik nepasisekė visur su tokiais naujinimais persilaužti. Viena dalis Vilniaus rėdybos yra teip sulenkuota, kad laukininkai nei tėvė — mūsų lietuviszkoje kałboje nežino. Vilnius, norint Lietuvos sostapilė, yra lenkiszkas miestas. Ten vos žodį lietuviszkai girdi, norint žmonia lietuvis yra. Tai viskas yra dvasiszkuju įtekmei priraszytina, didžiausiems prieszininkams, sumaskolinimo. Kova tarp lenkystės ir rusystės dar ne pabaigta, ji juo durniaus ant viso kraszto su didžiausia gyvybe vedama. Rusai savo sumislyjimu nepaduoda, vyriausiai valdžia pasilieka prie praszymo vartojimo rusizskų raidžių, koł lietuviai ne bus iszrodę, kad jie gerais rusais yra.“

Taip tai anuo metų sznekėjo ponas Volteris! ponas Vaiszgantass savo straipsnyje „Tyrėjai mūsų — skriaudikai mūsų“ pasirodė nepažįstanciu pcno Volterio. Isz tokios Volterio kałbos, kas jis da vienas, te pažįsta visi lietuviai!

Embė.

Apie „komediją“ ir „teatrą.“ Žodį „komedija“ lietuviai gerai žino, tiktai isztaria „komedijos“ ir vartoja netikrojoje prasmėje. Nuisėdėjęs rubius (kriauczius) arba kurpius (sziauczius) pradeda dukti: szokinėja, laužos, su mergomis kulias, tai jis „komedijas daro;“ arba vėl dėl užbovyjimo jaunimo įtrauks siuło galą per nosį į gerklę ir, nutvėręs už abiejų gaų, ims bružuoti; tai iszsitrauks isz kieszėnės keistą peilį, szniokszterės į ranką, ir pasirodys gelžėlė antrojoje pusėje „ach, ach!“, suszuko persigandusios mergos, — ir tai „sztukos,“ arba „komedijos.“ O ką besakyti apie „komedninkus,“ atsivełkanczius ant atłaidų? Ko czia neparegėsi? Czia žmonės tarsis bekaulų, kaip žalcziai, raitos, czia mergos, kaip bezdžionkos szokinėja, czia piningai ir isz nosies birsta ir tt. ir tt. Vis tai „rodymas komediju.“

Rankų mitrumu, arba kokiais prietaisais jie apgauna nežinančių žmonių akis, paprastus daiktus parodo kaip nepaprastus, keistus. Žmonės par kiaurą adyną žiopso, piningus užmokėję, ir nieko gero neismoksta, o kartais tai net pasipiktina, jei „komedijos“ yra nedorios, neviežlybos. Iš tiesų tai visi šitie monai ir kulvartavimos nevdinas komedijomis, bet monais, iš lenkiszko — sztukomis, iš lotyniszko fokusais. Tikros komedijos, arba, teisingiaus, **komedija** visai kas kita.

Tiesa, juog ir komedija žmogų bovija, prajukdžia, bet ji kartu ir mokia. Ant tokių zobovų negailu piningų. Ar-gi gali buti, kad ir zobova žmones mokytu? Tikra tiesa: visaip gal žmonės mokyti. Protingesniam mes stacziai sakome: žmogui neprivału geisti turtų su skriaudą artimo, neprivału ir žeminties dėl skatiko; jis tą įsidės, ir bus pasimokęs. Paikesniam vienok jei tą patį pasakytumėme, tai jis nemaž neįsidėtu: lygiai girdėjęs, lygiai negirdėjęs: jis neprotauja, tiktai **jausti** gali; jei tadą iszvystame tokį neiszmintingai darantį — iszjuokiamo, kad bent tycziodamis priverstumėme nebedaryti.

Vienoje lietuviszkoje kningelėje, kuri vadinasi, jei neapsirinku, „Miko ženybos“ (priedas „Vienybės Lietuvnikų“) apraszyta, kaip prastas sodietis, pabuvęs miestę ir sugrižęs į tėviszkę ženyty, norėjo iszsiskirti isz savo kaimynų tarpo, pasirodyti jiems „ponu.“ Pigiai nusipirko jis juodas siauras kelines ir surdutelį su didelemis iszkarpomis isz priekio (fraką). Su pasididžiavimu atėjo teip apsidaręs į veseliją, bet besisėdant su jaunąją į vežimą seni, angszti rubeliai netikėtai sutruko, o nelaimingas Mikas turėjo pusplikis bėgti nuo alpstančių juoku svotų ir iszsižadėti pacios.

Tai-gi, jei „komednikų“ budoje iszvystumėte nebesilaužanczias ir bestriksianczias mergas, ale iszvystumėte veselnikus, kaip jie ruoszias lydėti Miką prie szliubo, kaip Mikas juokingai apsidaręs didžiuojas priesz savo kaimynus, kaip paskui užsigėdina priesz visus par savo paikystę, tai-gi truktumete juoku ir par amžių neužmirsztumete Miko istorijos; rasit nevieną kartą ją atsiminę susituretumėte ir

patįs nuo paiko pasididžiavimo. Jei „komedninkai,“ persirėdę veselninkais, atkartotu jusų akyvaizdoje nusidavimą su Miku, regetumėte tikrą **komediją**.

Paimkime antrą pavyzdį Kas turi praėjusiųjų metų „Tėvynės Sargą“ Nr. 4 ir 5 galės rasti trumpą mano komedijelę: „Nepadėjus, nér ko kasti.“ Leibaus karcziamoje susiduria sauvalingas muzikantas Kazys su paiku gobsziom Jurgiu; szis ant piningų mirsztas ir nuolat apie juos svajojas, Kazys uliauninkas, ale doras bernelis. Jurgis dėl savo prisiriszimos prie piningų buvo Kažio karcziai apjuoktas, o gal ir nupratintas nuo jieszkojimo ten, kur nėra padėjes. Tegul kas isz jusų iszmoksta Kazio žodžius, antras Jurgio, treczias Leibos, da kiti jaunimo; paskui pradėkite teip sznekėties ir daryti, kaip ten paraszyta, kiti isz szalies žiurėdami matys „grajimą komedijos.“

Kas ją paraszė vadinas **autorium**, kas iszpildė paraszytą, vadinas **aktoreis**, arba veikėjais. Kaip autoriui, teip ir aktoriams reikia mokėjimo nuduoti: žydas kad kalbėtu ir judėtu teip, kaip žydas, senas, kaip senas, girtas, kaip girtas ir tt. Jei aktoriai nuduoda teip, kad né neatskirsi ar tikrai juokias ir verkia, tai tokiuos vadiname **artystais**, o jų grajimą — **artistiszku**. Žinoma ne kiekvienas gali buti artystu, tiktai tas, kuriam Dievas davė tam tikrą talentą. Kaip skelbėjas Dievo žodžio jei yra su talentu taip judina kłausytojų szirdis, juog kartais ją skausmas suspaudžia, kartais vėl ramumas pakusena, teip ir raszytojas gali paraszyti: paimk skaityti rasztus kokio autoriaus su talentu: tai ir pyksti, ir džiauges, ir plaukai isz baimės sziausės, ir aszarų negali iszturėti — pagal autoriaus norą. Ale vis netiek jauczyame skaitydamę, kiek girdėdamę. Paimkime, naszlė paraszė tau verksmingą ląksztą: gerai jei sujudino tavo szirdį prie mielaszirdystės, ale gali ir teip atsitikti, juog tą griaudingą rasztą vis-gi szaltai perskaitysi ir . . . į szalį atidėsi. Visai kas kitą, jei pati naszlė, sunėrus rankas, su aszaromis ant bląkstėnų atsistotų priesz tavę ir pasakytu gyvais karszcziais žodžiais, ką buvo paraszcius; reiktu negut visiszškai neturėt szirdies, kad neisz-kłausytum jos praszymo. Tai-gi naudinga raszyti kningeles

patraukiancijas szirdį prie gašo, nubaidancias nuo pikto, ale da naudingiaus daro tas, kurs gyvu žodžiu apsako, kas yra paraszyta. Už tat visos laisvos tautos visuosę miestuose užlaiko tam paskirtus rumus, kuriuose aktoriai nuduoda visokius atsitikimus, tikrai buvsius, arba galinczius buti. Tokie namai vadinasi **teatru**. Teatrę turi buti didelis kambarys par pusę perdalytas audeklu, kuri lengvai gal nutiesti ir vėl užtiesti. Tas audeklas vadins **kurtiną** arba uždangą. Už kurtinos yra antra dalis kambario, vadinama **scena**, tai vieta, kur aktoriai juda nuduodamę. Sceną reikia pataisyti pagal reikalą: jei norime nuduoti kokį atsitikimą saklyczioje, tai sceną reikia teip parėdyti, kad kiekvienas suprastu, juog tai saklyczios vidus, jei karcziamoje — tai karcziamos vidų, jei miszkę — tai miszką ir tt. Žinoma medžių neprisodinsi, tai reikia apgauti žiurėtojų akis; dėl to miszką moliavoja ant sienos isz lentų ir ją užbraukia, arba ant dideles, kaip siena drobės ir ją užtiesia. Tokios moliavotas sienos vadinasi **dekoraciją** arba pagražinimu.

Na, pamislykite sau, juog jūs sėdžiate teatrę; kurtina užleista, scenos nematote. Bet sztai ta uždanga pasikėlė prieszais matote lyg kaip miszką. Isz vienos pusės atvažiuoja isz kelionės priekėjas, cze jam užbėga kelią jauna pati su vaikeliais, koks jų sveikinimasis, džiaugimas, pasilgimas, ne mums patiems szirdis alpsta isz pasigerėjimo. Ļaimink, Dieve, tariame, mylintiems žmonėms. Sztai netikėtai žmogžudžiai iszszoksta, reikalauja turtų, priekėjas gailis duoti ginas, pradeda muszties ir tampa užmusztu. Žmogžudžiai nubėga su turtais, pasilieka tavo prieszakyje nabaszninkas su apałpusią isz gailėsio žmoną, su gailingai kaukiancziais kudikėliais. Tą regėdamas užsimirszti, juog viskas neteisybė, juog viskas nuduota, regis szoktum paskui plėszikus, apkaltum anuos pancziais arba ir da asztriaus nubaustum, pakartum už tokį gyvuoliszkumą. Ach, tai baisus daiktas žmones skriausti, nekaltiems aszaras isztraukti? Tokį atsitikimą savo akimis iszvydęs neveikiai užmirszti, rasit, nekartą savo gyvenimę atsistos priesz akis, kadą prislėgęs sąžinę užsigeastum kam skriaudą padaryti.

Jei regime nudavimą, kaip žmogus grumias su visokiais prieszingumais, su savo prastais palinkimais tai tokį vadinamę apskritai **dramatu**, jei viskas pasibaigia baisiai tai vadinasi **tragedija**, jei juokingai tai kaip jau atmenate — **komedija**. Jei aktoriais atsitikimus ir savo jausmus nuduoda nekalbą, bet giesme, tai vadinasi **opera**, mažesnė vadinasi **operetka**; trumpas juokingas nudavimas be gilesnio pamokinimo **vodevilium** ir t. t., ir t. t.

Autoriai ir aktoriai su talentais teip moka viska nuduoti, juog kaip nori teip valdo tavo szirdį: czia tu plyszti juoku regėdamas, kaip paikas apsigavo, czia aszarų neiszsturėsi užjausdamas artimo nelaimėms, czia nejausdamas kamszczius sugniauszi iszvydęs piktadari. Tokie szirdies jausmai labai szlovingi, minksztina szirdį, kreipia prie teisybės ir mielaszirdystės, vienu žodžiu sakant žmogų dailina, mokia. Juk ir akmuo ant vietos bėgulėdamas nepajudinams samanomis apželia, jei szirdies nejudinsi, teipo-gi sukietės, apžels ir neveikiai jau užjaus.

Mes nelaimingi lietuviai esam nuvergti, mūsų turtin-gieji mus apleido — į lenkus persivertė, mūsų mokytieji į Maskoliją iszvažiuoja duonos jieszkoti! neveikiai mes susilauksime tokių teatrų, kurie dailintu mūsų protą ir szirdį. Kad nors truputį laisvės suteiktu mums maskolis, tai ir menkais turtais padarytumeme szį-tą, nors nedidžių, ale ką czia tau! susivadink į vieną triobą pulkelį žmonių, tai tuojaus atbėgs policija, žandarai. Kas czia? kaip czia? begne maisztai? begne susibaudimai ant maskolių? Ir iszvaikys visus, nors butu nekalcziausi.

Dievui dėkui, kad da bažnyczia mums palikta: czia tik lietuviai-žmonelės mokias ir kiek dailinos, jei turi gerus dvasiszkus vadus. Czia girdi tėviszką persergėjimą priesz pikta, czia karsztą pakurstymą prie gero, czia pats perkrato savo darbus, džiaugias ir Dievui dėkavoja jei randa gerus, su aszaromis gailis ir tvirtai žadas liauties, dėl Dievo ir artimo meilės, jei yr ką negero padaręs. Kad nors leistu mums, kaip kitur įrengti Błaivininkų Draugystes, įsitaisyti mandagius savo vieszbuczius, ten susirinkus pasiskaityti, gal ir teatrą ten pasidirbtumem. Storonė jau senei daroma,

bet girdėties juog isz to, nieko nebus, nes maskoliai ir tokiosę Draugystėse norės įbrukti savo kningas ir kalbą: jiems mat Lietuvoje neblaivystė, ne apszvietimas, tik ruskinimas, ruskinimas ir ruskinimas!

Negalėdame pamatyti grajimą komedijų ir dramatu, bent skaitykime, jei kas mums paraszo. Gailu tik, kad ne daug jų teturime. Sztai kitoje vietoje apkalbėsiu vieną komediją „Amerika pirtyje“ p. Keturakio. Nebrangi: begne 10 tik kap.; nusipirkite — nepasigailėsite.

Vaiszgantas.

Platinimos pravoslāvijos Kauno rėdyboje. Senų senovėje Kauno rėdyboje, atskyrus jos rytų — pietinę pusę, kuri prisiskaito prie Baltosios Russijos, buvo keletas pravoslāvū cerkvių. Visu seniausė buvo Surdegiuosę (Vilkmerges apskricziū). 1550 m. pastatė ją Bagduonas — Sziszaitis Stavecki's. Jo anukai Ona-Sziszaitė-Stavecka, kuri isztekėjo už Billevczės, į vietą senosios medinės 1625 m. pastatė muro ir kaip liudija rasztai 1636 m. davė dvarą Voždielių. Nuo 1550 m. buvo prie jos vyrų kliosztorius, kurs niekados nenorėjo suvieninimo Bažnycių. Cerkvė ir kliosztorius teberioksio ir dabar. Buvo teip-pat nuo seno cerkvė ir Kaunę. 1620 m. liepė ją pastatyti Zigmuntas III. Paskutinė cerkvėlė buvo Keidainiuosę. Pastatė ją apie 1648 iki 1650 m. Tanusz Radziviłas kunigaiksztis savo atskalūnei žmonai Marijai Lupulanskaiczei ir ant raszto prižadėjo duoti visada ko tikt jai reikes, ale 1795 m. ji maž pragaiszo. Vienu žodžiu sakant, praslinkusioje amžiaus pradžioje tebuvo tikt viena Surdegių cerkvė įpatingai dėlto, kad joje buvo labai senas szv. Marijos abrozaz, kurį „piliponai“ (atskala pravoslāvijos) turėjo už stebuklingą. 1812 m. isz mezlevų ją kaip vien reikent atnaujino. 1825 m. Bezobrazov as jenerolas savo piningais parstatė apgriuvusią Keidainių cerkvę. Svetiszka valdžia pravoslāviją pradėjo plātinti maž daug angszcziaus. Jau 1824 m. Aleksandra I. liepė gražią ale apleistą Jezuitų bažnycią Kaunę pardirbti į cerkvę, kurią paszventino ateinancziuosę metuosę. Praslinkus keletui metų, kad nutilo pirmieji maisztai valdžia su atidę pradėjo rupinties. 1838 m. paszventinta cerkves

Naujamę Aleksandrovskę (senovės Pojeziorosai) ir Vydžiuosę. Pastatė jas valdžia. 1838 m. padubisio (Sziaulių apskrityje) uniatų cerkvelės ir Naujojo Aleksandrovsko apskriczio sodžiuosę: Kozaczizna, Viesiołovo ir Venusovo pardirba į pravoslaviszkas. Pirmąją pastatė 1745 m. Jonas Butler, antrąją Kapuolas Kvinto, trečiąją 1760 m. pataisė išz Kalvinių maldos namų. 1842 m. valdžia pastatė Vilkmėgėje ir Raseiniuose. Išz viso, atskyrus dviklosztorini Surdegių ir Požaiczių jau buvo devynios. Asztuonios parapijines ir viena pilijinę Keidainiuosę. Tuotarpu sinodas velyjo Simaszakai Lietuvos atskalunų arcivyvskupui pasirupinti įsteigti atskirą vikariatą Kaunę¹⁾. Žinoma arcivyvskupui tat patiko, ir kiek imanė triuosos. Neilgai trukus tai stojos. Į Kauno vyskupus pakėlė Płatoną, buvusį Vilniaus klosztoriaus pardėtinį ir paskirė gyventi netoli nuo Kauno Požaiczių klosztoriuje. Tada Kauno parapijinė cerkvė paliko katedrą²⁾. Greitai vienok pasirodė, kad gyventi Požaicziuose vyskupui neparanku. Simaszka sukruto rupinties parkelti savo vikarijų į Kauną ir pareikalavo, kad pravoslaviszkai dvasiszkiškai atiduotu bažnycią ir klosztorių Dominikonų³⁾, nes Pranciszkonų bažnycia ir klosztorius, kurį siulinėje buvo mažas ir negeras; ale tie rupeszecei niekais pasibaigė. 1823 m. 23 gegužės Nikolaėjus I. liepė Pranciszkonų bažnycia pardirbti į cerkvę, Dominikonų namus paversti, gimnaziją atiduoti pravoslaviszkai dvasiszkiškai. Teip vyskupų atskalunų katedra atsirado Kaunę. Pranciszkonų bažnycia pavertė, pilijinę⁴⁾ cerkvę, Dominikonų atidavė katalikams, ale 1866 m. vėl atėmė — apie ką bus paskui . . . baigsiu ką pradėjau. Ligu tikt atsirado vikariatas, płatintojei pravoslavijos juojaus subruzdo. Simaszka apturėjęs vikarijaus rasztą rasze sinodui⁵⁾, kad Panevežyje Szauliuosę ir Telsziuosę, dvasiszkiaka, kuriuos paskirta czia 1840 m. meldžes laikinę cerkvijelese, negana to ir

1) paliepmas buvo 1843 m. 28 bałandžio No. 4954.

2) 1844 m. 26 bałandžio.

3) praszė 1846 m. 4. sausio, 1847 10. kovos, 1848 2. ĩapkriczio.

4) paliepmas sinodo 1854 m. 26. gegužis m.

5) 1844 m. 24 vas. N. 339.

namuose, kuriuos aprenka palicija, — kad žmonės katalikai, kurie čia gyvena sanprotauja, juog menka pravoslāvija ir maž apie ją ten rupina valdžia, savo piningais pastatytu ar medines cerkves arba į jas pardinbtu ten esancias bažnycias. Teip nuteko Panevežio Piarų bažnyčiai. Pardinbo ją į cerkvę savo piningais kašes ministerija ir 1849 m. paszventė ir praminė parapijinę. Klosztoriaus rumai atiduoti kareivijai. Mat' gudai savo padarė. Sziauliuosę ir Telsziuosę cerkvės atsirado po paskutiniųjų maisztų, kurie buvo 1863 m. Ale tai niekai gudai neliovēs 1848 m. buvo pirmas lankymas, kur užminė, kad Breslavę ir Antalieptuosę, kur gyveno 500 piliponų ir lindėjo keletas pravoslaviszku szejmyņu, reikia cerkvių. Tą reikalą greit ir be galvos sukimo apdirbo. 1851 m. klosztoriaus bažnyčią Antalieptų pardinbo į cerkvę, o Breslavę pastatė medinę. Czia reikia teip-pat paminėti, kad tadą prisidėjo dar dvi pravoslāuni cerkvi 1857 m. Kaisarovienė savo Raudaniszkių rumuosę pastatė labai gražią cerkvę ir 1862 m. isz mezlevų ant gudų kapų Kaunę.*) Apskritai sakant, 1865 m. buvo 12 parakvinių cerkvių, 4 pilijines ir 2 klosztorinės. Kad nutilo 1863 m. maisztai pradėjo prievarta versti į pravoslāviją. Tadą tai nuspręsta, kad visutikriausieji pragumai pravoslāviją pļatinti yra įveisti pravoslāunus tarp katalikų. Užduotis buvo labai sunkus ir keblus, lengvu buvo isznaikinti pavirszutinius ženklus katalikystės galybės, nes gana tikt buvo paliepimo, ale vidurinė galybė valandą isztvėrė neuzkabinta . . . ir tikt paskui pradėjo matomai nykti. Vienok apskritai sakant, didi varginimai neatneszė pravoslāvijai naudos.

Pravoslāvija neturėjo jokios tvermes**) politiszki reikalai neleido prievartą spausti į pravoslāviją — teip pasielgti nebuvo pagaliaus jokios priezasties — lietuvei buvo katalikai arba kalvynai. Bepaliko tikt pavirszutiniszkai katalikų žemę padaryti pravoslāuną, rupinties apie tikėjimą par-

*) Paliepimas sinodo 1883 m. 28 7 N, 2337 pakelis parapijinę.

**) Vienok pamiegino — p. Volter liepiant pabiedonosceviui parkelė lietuviszkai pravoslāuną liturgiją. Valdžia neužilgo atspaudė ir iszsiuntė popams, kurie kur-nekur pradėjo lietuviszkai melsties. Žmonės susiprato, gudų užmanymai isziro. Buvo tas 1889—1890 m.

keltųjų, kuriuos čia gabeno dėl pastiprinimo gudiszkos giminės Lietuvoje (dla usilenja ruskoj narodnosti na Litwie), su atidę (kaip imanant) platinėti pravoslāvija tarp piliponų ir lietuvių . . . Ir isztiesų, cerkvių priviso, pravoslāvija įgijo pavirszutinę pagarbę, galybę, papuoszimą ir didį aprupinimą isz szalies paliai jos ir žandarų . . . keletas szimtų piliponų paliko „vientikintieji (vienaiptikintieji) „jedinoviercy,“ ale tuo ir pasibaidė . . . par 30 metų priėme pravoslāvija 150 katalikų ir vienas kalvinas p. Cerauskis. Gana apie tai — čia vis matomi ir aiszkus daiktai, — eikime toliau. Visupirmu gimnazijos bažnyczia, kuri kan kada buvo Dominikonų, pardirbo į cerkvę i 1866 m. paszventinio. Už darbą iszmokėta 15541 r. ir 82 k. 12500 r. davė Kauno szv. Mykoło brolija, o ko truko surinko. Toje cerkvėje visada meldžes gimnazijos popas — užlaiko ją apszvietimo ministerija. Tada kaip vien reikiant iszpildė Simaszkos užmanymus: pastatė cerkves Szauliuosę ir Telsziuosę. Szauliuosę už 25 613 r. ir 60 k. ir partaisyti gyvenimus dvasiszkiems davė 5618 r. ir 80 k. Namus atėmė katalikų bažnyczios Muravjovas. Tą cerkvę paszventino 1867 m. gegužio 7 d. Telsziuosę pabaigi darbus tikt 1876 m. 9 d. gegužės. Čia prikiszo 12432 r. 62 kap. Valdžia davė 20937 r. 58 k., o ko truko surinko. Įpatingas pasineszimas statyti pravoslaunas cerkves klestėjo pabaigoje 60tos ir pradžioje 70tos deszimties einanczio amžiaus. Tas pasineszimas iszviliojo įstatymą 1867 m. 7 spalių m. apie įsteigimą saulėtekio rėdybosę cerkvių. Pagal tą įstatymą cerkves turi statyti valdžia, bet pastatytas užlaikyti parapijonjs. Kauno rėdyboje, kur žmonių labai maž ir tie patijs nusmukę, turi užlaikyti valdžia. Mat daugumas čia veislīninkai (ruskije poselency) ir paleisti kareivei. Tada pristatė cerkvijų galybę. 1871 m. Kaunę medinę ant Žaliojo kalno; Kauno apskirtyje 1869 m. Keidainiuosę, dėkavojant Czapskui, kurs dėlto atidavė savo rumus pardirbti į cerkvę. Tat atlikti paskyrė valdžia 2702 rubl. 92 k. Aleksandro primiestyje 1868 m. už 12020 rubl. Raseinių apskirtyje: 1870 m. Raseiniuosę už 20654 rubl., Tauragės miestelyje už 28649 rubl. 30 kap. rubežiaus sargybai ir 1875 m. Titavėnuosę už 12000 rubl. 1891 m. tą cerkvę karalius

teikės gausei apdovanoti. Vilkmerges apskrityje 1869 m. Vilkmergėje į vietą senos medinės pastatė muro už 26149 rubl. 33 kap. Raguvoje 1873 m. už 7918 rubl. dėl gyvenančių pargabentųjų gudų, kurių vyrų ir moterių viso labai buvo 312 ir Užpaluose 1873 m. už 11000 rubl. Panevežio apskrityje: 1876 m. Biržių miestelyje. Pastatyti tai cerkvei, Tiszkevyce grasas davė 4000 rubl., valdžia 3129 rubl. 70 k. ir Pasvalyje medinę cerkvele už 3000 rubl. Šiaulių apskrityje miesteliuose: 1875 m. Szaduvoje už 7138 rubl. dėl parsikelusių gudų, kurie gyveno Šiaulių Ceranovo ir Radviliszchio apygardose, ir Viekszniuose 1875 m. už 12 tukst. Pastatė tą cerkvę iš medžegos, kuri paliko nustojus kasti griovį suvieninantį Dubisą upę su Vindavą ir 1867 m. Chvalainiuose, kur karmalitų bažn. už 650 rubl. pataisę į lig laikinę cerkvę, o 1869 m. už 5614 rubl. 64 kap. naują. Telszių apskrityje 1876 m. Kretingoje už 30 tukst. rubežinei sargybai ir 1887 m. Szkuodę iš szejp jau namų pataisė žmoniszka cerkvelę. Naujojo-Aleksandrovsko apskrityje 1876 m. Naujamę Aleks. už 30 tukst. ir 1872 m. Krasnohorkos sodžiuje už 5693 rubl. 78 k. Tamę laikę szejpau žmonės pastatė 5 cerkves t. a. Jurbarkę 1865 m. Vasilczikov'as kunigaikstis, Anykszcziuose už piningus, kuriuos sumetė atgabentieji gūdai (pabaigti valdžia davė 2000 rubl.), 1869 m. Vilkmergėje ant kapų pastatė savo piningais Lemtiužnikov'as jenėrolas. 1870 m. Utenoje p. Birinkov' medinę ir Radviliszkyje netoli nuo gelžinkelio Liepojo-Komnensko gelžinkelio draugija už 14500 rubl. Vienų žodžiu sakant, tamę laikę už 283923 rubl. pastatė 18 cerkvijų ir ketino statyti Skuodę (už 20138), Lusznevaje (sodžius Naujojo Aleks. apskr.) už 7715 rubl., Rakiszkiuose (už 9689 rubl.) Gegubruczus sodžiuje (Panevež. apskr.) už 8369 rubl., Naujamiestyje už 10160, Janavoje už 9747 ir Kaunę vyskupui, ale laimė pastatė tikt Janavoje 1893 m. ir Kaunę 1892 m. Statyti cerkves labai padeda vietine valdžia; paliepinas 1890 m. 13 birželio m. suardė cerkvių-statytojų nuigą (cerkovno-stroitelnij komitet), o kas buvo nepabaigta į Lietuvos pravoslauną konsistoriją. Maž daug pirmiaus 1889 m. 17 vasario m. iš atžvilgio į įstatymą 1888 m. 14 birželio m.

isznaikintas paliko susirinkimas dvasiszkijos pravoslaunos aprupintojų. Apskritai sakant, pravoslauna dvasiszkija ir be aprupintojų gražei pas mus aprupinta. Valdžia duoda nemaž pinigų, namus ir žemės. Pagal įstatymą prie kiekvienos cerkves yra maž maž 33 des. žemės. Visos cerkves turi 4623 des., isz kurių 1472 des. armenos. Neku-rioms yra duoti mašunai ir vandenį gaudyti žuvį. Kalbant reikia paminėti ir tai, kad cerkvėms, kurios atsirado po 1861 m. 19 sausio, atkirto žemę nuo ponų, kuriems nieko neprimokėjo, nors buvo kito tikėjimo, Namus pravoslaunai dvasiszkijai pastatė valdžia (miestuose) locna žemei (savižemei), nežiurint į tikėjimą ir sodieczei, kurie nors nieko nemokėjo, vienok turėjo suvežti medžiagą. Dėlko? Mat' dėlto kad teip liepi įsakimas 1872 m. 11 balandžio. Įsakimas 1888 m. 14 birželio nusprendė, kad Kauno rėdybos bajorai, jei par du kartu sudės 25 tukst. nieko nebemokės užturėti namus pravoslaunos dvasiszkijos. Tas pats įsaki-mas teip-pat nusprendė, kad ir tolesnei cerkvėms bus duota žemė, o dvasiszkieji gaus patogius namus, nuo tų žmonių arba draugijų, kurios rupinties įsteigti naujas pravoslaunas parapijas. Isz viso (viso lašo) dabar yra tris parapijinės cerkvės Kaunę ir vieną Keidainiuosę, Aleksandro primiestyje, Raseiniuosę, Titavenuosę Tauragėje, Vilkmergėje, Aniksz-cziuosę, Raguvoje, Užpaliuosę Panevežyje, Biržiuosę, Sziauliuosę, Szoduruje, Viekszniuosę, Padubisyje, Chvašiniuosę, Telsziuosę, Kretingoje, Skuodę, Naujamę - Aleksandrovskę, Vydžiuosę, Antoleptosę, Breslavę ir Kozacziznoje ir So-džiuosę Vesiolofoje ir Krasnohorkoje; pilijinių, Kaunę dvi ir po vieną Keidainiuosę, Janavoje, Raseiniuosę Kaudanuosę, Jurbarkę, Vilkmergėje, Utenoje, Pasvalyje, Sziauliuosę, Kadviliszkėje, Naujamę Aleksandrovskę ir Venusovos sodžiuje t. y. viso lašo 28 cerkves parapijinės ir 14 pilijinių atskyrus dvi klosztorinis. Yra maža cerkvė Kauno kalinyje kareivijos 111 burio peszčiųjų. Koplyczios Sziaulių gimna-zijoje, Panevežio ir Palangos mokykloje. Visos tos cerkvės padalitos, 4 džiakonystes (błagoczinija) — Kauno, Vilk-mergės, Sziaulių ir Naujojo-Aleksandrovsko. 1892 m. pra-voslaunų dvasiszkių buvo 31 atskyrus vyskupą, jo padėtoji ir arcivyskupą; diakonų ir mažųjų cerkvės tarnų galima

priskaityti lig 300. 1845 m. gudu buvo 18778 (9853 vyrai ir 8925 mot) 1843 m. — 23,716 (13,418 v. — 10,248 mot) 1861 m. 29,569; ant szimto kitokių iszpuola 1,37, 2,46 ir 291. Nuo 1864 m. iki 1893 m. parkelta isz Rosijos 1087 szejynos t. y. apie 10,500 žmonių togidėl reikia, kad vien-kart ne prigimių pakalencią iszėmus burius valdžios butu daugiau kaip 52 tukst. abeju gimijų žmonių, tuo tarpu, kad isz tiesų tik tera 40 tukst. togidėl truksta apie 12 tukst. Trumpai sakant gudu skaitlius isztiesų kasmetai mažintus, kad jų isz kur-kiter į Lietuvą nepriklystu. O tai vis dėlto, kad mažai moteriszku (ant 100 iszpuota tikt 58 mot.) gudai labai mirsztai ir tt. Didesnė jų puse gyvena miestuose įpatingai Kaunę ir Sziauliuosę. Isz apskriczių už vis daugiau galima rasti Raseinių ir Vilkmargės, kur gudu yra daugiau kaip 2⁰/₀. Trumpai sakant Kauno rėdyboje yra 2,45⁰/₀ gudu Visa ta tuła yra žemdirbiai, įvairios valdžios, pargabentieji (poselency) ir kareivei. Augszto gimimo labai maž. Nera gudu nė gydytojų nė užtarytojų (advokatų). Reikia czia paminėti, kad gudu vardą nesziuoja keletas deszimtų, o gal ir daugiau lenku, t. a. komarai turtingi, Holsteinai, Volmarai ir kiti neuzilgo gal bus ir Karpiai. Negalima nepasakyti, kad nekurius gudiszkos szejynos, kurios jau keletas metų kaip czia gyvena, maž beturi gudiszko tvaiko. Augszciaus minėjau, kad gudai turi du klosztoriu — Surolegiuosę ir Požaicziuosę. Pirmiaus yra nuo 1550 m. pastatė jį Ona Szyszan-Staviecka. Isz rasztų į Vilkmargės miesto kningas įrasztų parsitikriname, kad Ona Szyszan-Staviecka duktė ar anukai isteigėjos atidavė klosztoriui Vozdielių dvarą. Galima po rasztus isznakinėti, kad ir Andriejus Koburskis kunigaiksztis, kuriam Augustas Zigmontas atidavė netolimą Kriniszimą szį tą tam klosztoriui dovanojo. Klosztorius turėjo vergus, ale 1791 m. atleidė. Aplink gyvenantieji žmonės labai suprato su klosztorių ir didžioje santartyje gyvena su minykais — ale tiesa ir paskutinieji neuzmirsztai jų vargę suszelpti t. a. pavasari 1869 m. kad krito baisus badas iszdalyjo artimesniems vargszams keletą tukstanczių saikų rugių. Klosztoriuje yra labai senas abrozai, kuri netikt gudai ale pagaliaus katalikai ir piliponai turi už stebuklingą.

Czia daug kas apsižada. Isžėmus abrožą yra nemaž brangių ir senų daiktų t. a. evangelija, kurie liepė atspausti Kijevo, Galiszo ir visos Rusijos metropolitas Jobas Boruko, kad vieszpatavo Žigmontas III. lenkų karalius ir didysis Lietuvos kunigaikštis metuosę 7134 nuo įkurimo pasaulis, veidaveikslis Bilevyczienis ir daug kitų Minkyų yra 8 vienas broliukas ir 4 sviežikai (novicijusz). Valdžia nuo savęs duoda 1840 r. klosztorius turi 309 des. žemės, du žvingu ežeru ir didelį mažoną ant Łavenos upės. Nesenei Jonas Bialobo Suszevycz'e, kad mirė jo žmoną Elžbieta Szyszanka-Staviecka, dovanajo Jukiszkius, kur yra apie 150 d. žemė. 1887 m. 19 spalį m. tą padovanojimą teikęs užtvirtinti szviesiausias karalius. Antras gudų klosztorius yra Požaicziuosę prie pat Nemuno labai puikioje vietoje. 1667 m. už piningus Krisztofo Paco patiese czia pamatus Kamenduų bažnyčiai ir klosztoriui. Kunigaikštis gausei apdovanojo zokoninkus, kurių 1665 m. buvo 12. Bažnyčią statė 45 m. 1712 m. 15 spalį m. pabaigus darbus paszvente. Padėjo ant jos labai daug piningų. Pagal senųjų padavimą 8 baczkas aukso, ale užtat ir bažnyčia buvo gražybė. Kunigaikštis, nors buvo labai dosnus klosztoriui, vienok nesulaukė iki pabaigė statyti 1684 m. 10 sausio m. mirė. 14 mėnesių praslinkus atsisveikina nesziają pasaulė jo žmona. Abu pakavoti bažnyčioje. Kazimieras Pac Lietuvos raszytojas 1590 m. 10 sausio m. pastatė gražų paminklę ženklą. Po pamato to paminklę gulėjo kunai marmuro grabuosę Pacų ir sidabriniamė grabelyje jų mažo sunaus Łaunas; buvo czia dar du labai gražiu indu. 1801 m. par atłaidus pavogi gabelį ir indus. Kad ilgai jieszkojės nerado archimandrita (pardėtinis klosztoriaus) liepė užmuryti duris. Trumpai sakant czia visur galima rasti ženklus praeities. Įeinant į bažnyčią yra paraszas, kurs giri įsteigėji ir skelbi kadą bažnyčia buvo paszvensta. Netolimais ant marmaro iszraszytas rasztas Benedikto XIV. szv. Tėvo, kuriuom suteikti buvo tam klosztoriui atłaidai. Labai puikios „freski,“ kurios puoszia sienas, lubas ir bažnyczios suvedimą sveikosteberą ir dabar, nors prie pravoslavijos nelabai tinka. Yra teip-pat varpas, kuri, kaip liudija paraszas Jono Kazimiero

kareiviai parvežė iš Putivlio. Pats klostorius matė labai daug vargo 1812 m. Maisztai 1831 m. buvo paskutiniai jo metai. 1832 m. 5 vasario m. Nikolajus I. klostorių su jo turtais ir bažnyčia liepė atiduoti gudų dvasiškiams, kurios išrinktieji Płaton ir Jokubas Szimanavskis paėmė į savo rankas. Užlaikyti klostoriui valdžia paskirė 6440 r. Požaičių dvarą, aplinkinius sodžius (jurdyki) ir rumus Kaunę. Klostoriaus rumus pardirbo savotizškai už 17,920 r. Nuo 1840 m. tas klostorius skaitos prie Lietuvos-archidiekcijos. 1842 m. paskirta čia vieta Kauno vyskupui, kurs vienkart yra ir vyresniuoju klostoriaus pardėtinu. Nuo to laiko ant sziokių tokių partaisymų ir pataisymų valdžia davė apie 100 tukst. Klostorinėje cerkvėje guli pakavotas netikęs Zubko vyskupas Minsko, kurs paliko atskalunu ir netoli nuo bažnyčios Livov'as, kurs sudėjo giesmę „Bože caria chrani.“ Žakrastijoje yra aukso kryžius, kurs sveri daugiau kaip svarą (1 svarą 68 žolot). Tas kryžius papuosztas labai brangeis ir gražeis akmenimis. Žibo ant jo apie 425 briliantus, 331 rubinas, 186 szafirai ir ametistai, 19 perlų ir 4 granatai. Dovanojo jį Pac. Szendien klostorius turi apie 650 d. žemės ir dvejus namus Kaunę. Klostoriaus sodnuosę iki sziai dienai tebeauga keletas ciprisų. 1893 m. 23 sausio m. karalius teikė užtvirtinti sinodo nusprendimą, kad Antoleptuosę reikia pastatyti klostorių mergoms vienkart su mokslinycia ir priglaudos namais dėl vargszių moterų. Dirbti jau pradėjo. Płatinti pravoslavija nemaž padeda Kauno Nikolajaus brolija, kuri atsirado 1864 m. pagal jos įstatymų didžiausis jos užduotis (tikslas) szelpti kaip įmanant gudus ir rupinties, kad pravoslavija klestėtų. Iš tarpo uždėtoju tos brolijos garsingesnieji yra Muraviev'as, Simaszno Tolstapa ir kiti. 1864 metuosę į tą draugiją įsiraszusių buvo 62, 1865—147, 1873 m. 154 ir 1893 m. 255. Brolija savo piningais pardirbo Dominikonų bažnyčia į cerkvę, pastatė netoli Keidainių mokslinycia ir prie cerkvės Naujo Aleksandrovsko primieszio priglaudos namus dėl 15 sukreszusių pravoslaunų senių. Visų svarbiausis ženklas, kad ta brolija rupinas kaip įmanydama płatinti pravoslavija, yra naszłaiczių mokslinycia, kurią pastatė ir

pradėjo mokinti 1868. Tai mokslinycziai, brolija kas metai (metas, meta) duoda 2766 r. Neabejotinas daikas, kad czia kuopirmiausei naszlaiczius masina prie pravoslavijos, o vienok Tiszkevydze negėdėjos ant jos duoti 1000 r. Trumpai sakant, ta mokykla gavo keletą nemažų dovanų. t. a. isz Maksvos 1868 m. prekėju draugija atsiuntė 6 tukst. karaliaus ipedinis 2142 r. pirkėjas Kumanin'as 1000 r. ir kiti Kauno miesto aprupintojei dovanajo 589 des. žemės pastatyti mokyklos namus. Didikai Szeveov'as Brzozovski's ir Zinoviev'as iszmuryti namams davė 125 tukst' plytų 2200 r. piningais, kalkius ir kitą medžiagą. Mokyklos namus paszventino 1887 m. Apskritai sakant brolija nuo pradžios įvykims praplatinti pravoslaviją padėjo apie 120 tukst. ir palenki ant pravoslavijos 350 naszlaiczių. Pamestus vaikus ir apleistus visados savotiszkaikriksztyja. Vaikus, kurie prisiglaudžia po kitus tam tikslui pastatytus namus augina savo tikėjimę. Yra tai didi szunybė, ale ant nelaimės lig sziol niekas užtat nieko nesako. Augszcziaus minėjau, kad po 1864 m. pasisekė palenkti, vientikėjimą keletą szimtų piliponų. Dėlto tyeze buvo pakviesti tam tikri mokytojei (misionorei), kuriems pasisekė Kauno, Naujojo - Aleksandrovsko ir Karoliszkių sodžiaus (Vilkm. apskr.) religiszkas draugijas palenkti ant vientikybos. Maldas namus paverti į cerkves. Karoliszkių sodžiuje tai padarė mokytojas (nastavnik) Dorendov'as, o valdzia davė 1000 r. pabaigti darba. Vienaip tikincziųjū 1892 m. buvo 522 vyru ir 478 mot.; už vis daugiau jų buvo Kaunę (280) ir Naujamę-Aleksandrovskę (100) ir apskricziuose-Vilkmerges (338) ir Naujojo - Aleks. (236 kitaroje rėdyboje jų maž nėra. Valdžia jų nespaudžia — jie lygūs su tikrais pravoslaunais, tuotarpu kad piliponams pagaliaus ir melstis susirinkti užginta. Valdžia parsekioja jų mokytojus ir naikina maldas namus, kurie nėra neskiris nuo szejp jau gyvenimų rumų. Kad Panevėžyje ant tokių namų piliponai prikale savo kryžių p. sprauinkas Predovas nuplėsęs, metė jį įpurvyne. Įstatymas 1874 m. gegužės pripažino jų ženatves legaliszkomis, parėdęs vėl „svietiszkus“ szliubus.

Piliponų yra apie 26 tukst. Nelabai senei apie 2 tukst. paliko pasekėjais sztundos ir anabaptizmo, kurs Kauno

rėdyboje pradeda vesti netikt tarp piliponų ir liuterų ale pagaliaus ir tarp katalikų, kurie gyvena Kurszo rubežiaus pakraszczeis.

Y.

Biografijos ir paminėjimai.

Tikras prietelius.

Man žinomojoje S. parakvijos apygardoje pernai pasimirė a. a. Antanas Blaževyczius. Jo gyvenimas buvo teip paveikslingas, juog negaliu nepraneszti skaitytojams „Tėvynės Sargo“ dėl jų pamokinimo.

Kamę užaugo ir mokės a. a. Antanas, nežinau; pažinau jį kaipo rendatorių mažo palivarko P. Isz pradžios buvo jis neturtingu rendatorium, ukė (gaspadorystė) sunkei ėjo, bet savo proceį, blaivystę ir taupnumu vis-gi apsigynė nuo bėdos. Neužilgo ukė pakilo teip augsztai, juog pradėjo duoti visugeriausi pelną, nės buvo tai gaspadorius rupestingas ir iszmintingas. Jo dirvos buvo visugeriausei apvežtos mėsžlų, nieks tiek nesėjo paszaro javų (dobių), nieks neturėjo teip puikių gyvuolių ir teip gerų padargų, kaip a. a. Antanas. Kad, javams atpigus, užstojo gaspadoriams sunkus laikai, kad visur aplinkuo ukės nupuolo, jo ukė kasmet kilo augszty; dėlto visados galėjo iszmintingai suszelpiti savo artimą.

Geras buvo padavėjas rodos kaimynams ir pažistamiems, praplatino tarp anų sėjimą dobių ir kitų paszarinių javų, par ką daugybė gaspadorių pagerino savo ukes; artymiejie ukininkai visados galėjo gauti nuo jo geriausios veislės gyvuolių. Szelpė skolindamas be palukanų; vienatinės palukanos buvo — ateiti vasaros laikę keletą dienų prie darbo ir tai nedaug. Neniekino jis nė visumažiausio dobilelio, bet ir jam lygei steigės paduoti kuogeriausią rodą. Aplankydamas kaimynus, jei gavo girdėti skundas ant sunkių laikų, sakė: „Parodyk man savo plugą, o asz pasakysiu tau, koks tu gaspadorius“! Apveizdėjęs viską, pažvelgęs į kožną kertę, prastą dalyką papeikė, gerą pagyrė ir pamokė, kaip ir ką padaryti tamę ir tamę dalykę, idant atnesztu prigulinczią naudą. Nenorėjo namie ir svetur baliavoti, nebuvo prie kortų ir zabovų. Vienatinė jo zabova buvo laisvamę laikę pagrajiti ant muzikų ir pasirodavoti su isz-

mintingais žmonėmis, nors ir visumizerniauseis. Iš tos priežasties pikto liežuvio žmonės pradėjo iszjuokti, vadindami paiku. bet a. a. Antanas teip buvo doras, juog į tą nę veizdėte neveizdėjo, atmindamas patarlę „geros akis dumų nesibijo.“

Su szejmyną visados apsėjo, kaip tėvas su gerais vaikais; gera szejmyna prie jo ir paseno, o prastą pats iszvarė ir vienų metų neiszlaikęs.

Vyrai selskos nekartą bandė ant susirinkimų iszsirinkti jį starsziną, ir jis pats to geidė, norėdamas ir czia parodyti tiesų kelią, bet tas jam nenusidavė, nės, žinoma, valsečiuje kas daugiaus duoda magaryczių, tą ir iszrenka; tuotarpu a. a. Antanas neapkensdamas **iszpirkimų** į perdėtinius ir skaitydamas tą už grieką, niekuomet niekam nebuvo davęs rublio, užtat par ilgus metus pasiliko vis tik kandidatu.

A. a. A. buvo didis plātintojas apszvietimo, nės anoje apygardoje vieszpatavo baisi tamsybė; nę vieną butą galėjo atrasti, kur nebuvo nę vieno mokanczio skaityti, o apie raszyną nėra ko ir kalbėti. Jieszkojo tadą mokanczių skaityti, dalydavo jiems elementorius ir visokias geras kningeles; ale darbas ėjo labai nespaczei, nės nebuvo kamę gauti žemaitiszku kningų; maskoliai jau buvo užgynę mūsų krasztę spaudinti lietuviszkas kningas lotyniszkomis litaromis, o senosios pradėjo baigties. Užėjo ant žmonių ne maža nelaimė. Vienok praslinko ji, kaip ir kitos nelaimės sziamę pasaulyje. A. a. Vyskupas Motiejus Valoncezauskas nebegalėdamas spaudinti savo kningelių szipus sienos, kreipės į aną pusę, į Prusus; surokavo su vokiszkomis spautuvėmis ir neužilgo, kaip iszrankovės iszbirėjo galybės visokio torino kningelių, kalendorių ant gało ir laikraszczzių. To tik reikėjo Antanui. Įdavė piningus isztikimiems vaikukams ir liepė parnėszti visas naujausias spaudos naujienas. Kalendorius kasmetą iszdalydavo po vieną į kožną sodą su sankalba, kad kožnas galėtu pasiskaityti. Par keletą pastarųjų metų savo kasztu laikė **kelioliką** eksempliorių laikraszczzių, skaitė juos ir kitiems dalijo. Laikraszczzius iszdalidavo teip, kad vienas eksemplorius priseitu ant dviejų didžių arba trijų-keturių mažų sodų; perskaiczius

anuos reikėjo sudėti prie to, kurs visugeriausei mokėjo branginti gerus rasztus ir kningas, o nesigailėjo suteikti ir kitiems pasiskaityti. Jis visus pažino savo valsčiuje, kaip senas klebonas savo parakvijonis, žinojo tadą, kam duoti, kam ne. Ilgainiuo išvydo, juog jo kaimynai jau suprato reikalingumą laikraszczių ir nustojo pirkti savais piningais; zoposą vienok visados turėjo, kad kam pareikalavus galētu veikei gauti. Žinodamas, kaip tai maskoliai baudžia žmones už laikraszczius, kožną užlaikantį laikrasztį ar naujas kningeles mokino turėti tokią slaptą, kad nė visa žandarų armija neatrastu. Maskoliai jautė, juog jis geras lietuvis ir skaitas; kelius kartus buvo atvykę kratyti, bet vis veltuo: pas Antaną sunku buvo ką rasti. Žandarus išvydęs a. a. A. niekuomet nenusimindavo ir nestovėdavo kercioje susitraukęs, kaip daugybė isz mūsų daro; bet parsikvietęs keletą vyrų veizdėjo tik ir sekė, kad bejieszkodami tycziomis nepamestu jam į kokią kerczią užginto raszto, nės ir teip padaryti žandarai su paliciją moką, kaip tai buvo apraszyta „Apžvalgoje“ 1893 m. apie pametimą kalendoriaus Telszių klebonui kun. Szimkevycziui už ką turėjo užmokėti beg ne tris szimtus rublių; pametęs buk sprauinko pagelbininkas. Nuo A. tadą iszvažiuodavo žandarai spjaudydami lyg žuvį ėsdami. Paskui, kad ir praneszdavo kas, juog A. prilaiko lietuviszkas kningas, nebepaslinko važinėtis prie jo, žinodami, juog vis tiek nieko neraz, nors ir bus turjės. Paliko tadą daug laisvesniu.

Viskas jam rupėjo, apie viską norėjo žinoti ir duoti pažintį; neužmiršo ir valstinių mokyklų. Tėvams prisaikydamo teiranties pagrižusių vaikų, ko juos mokina ucitelius isz kokių kningų beg nēr ten žeminamas katalikiszkas tikėjimas ir t. t.; liepė mokykloms neįsitikėti, nės jos yra ne dėl apszvietimo įsteigtos, tiktai dėl suruskinimo lietuviszkųjų vaikų. Jo valsčiuje mokytojas ruskis nesauvaliavo! nepatiko, turėjo iszsineszdinti isz tos vietos, nenorėjo, į direkciją buvo apskūstas, ir povisam! Negerų kningų nė parodyti vaikams nedrįso.

Szитай keletas ruožų isz gyvenimo iszmingingo vyro. O, kaip-gi butu laimingi miestelei ir sodas, kad atsirastu

kožnoje parakvijoje nors po vieną tokį darbsztą ir iszmin-tingą vyrą! Jo doros pasekniems, rekia tik geros szirdies ir proto, žmonėms nebuti teip sustinguseis, kaip lyg sziolai; ne isz vieno gali iszsidirbti panaszus Antanas. *Ekėtis*

Paszeszupių balsai.

II.

Nelaimingoji „paskutinė“.

Skyrstėsi svietas isz Starapolės isz jomarko. Aiszkliai kalbėdami ukininkai važiavo namon su kupinomis galvomis degtinėssmalkių, pėsti siubuodami ėjo keliu. Moteris pasikiszusios sajonus skubinosi namon. Vis ląbyn ir ląbyn tilo jomarko balsai, nyko ženklai jomarko, tiktai smarvė degtinės ir žydu kaip buvo teip ir liko.

Ant rinkos jau neliko vežimų, nuo kienų irgi isznyko, tik ties karcziamomis pasivėlinę pirkėjai sustoję da gėrė magaryczias, ir senei nesimatę sėbrai nenorėdami greitai atsiskirti da vis gėrė „po paskutinią“.

Žioplų Tamoszius pardavė arklį ir gavo už jį netikėtai dviem rublem virsziaus, nė jis rengėsi gauti. Na, tiems piningams užsimanė jisai padaryti galą. Viena tik jam rupėjo, juog važiuodamas ant jomarko iszsitarė, juog grįszias priesz pavakarį. Bet kur tai tu pragersi du rubliu teip greitai, kad galėtum priesz pavakarį grįžti, jeigu tam tyczia nesiskubini; o ypacz jeigu randi sau tokį draugą kaip Žuikių Mykolą.

Iszgerė juodu alaus pas Morkelį po dvi kvorti, iszrukė po tris pypkes, paskui nuėjo pas Benduką. Tenai iszgerė irgi po kvortą. Nuėjo pas Abeliutę ir tenai pasivaiszino. Paragavo visur alaus, pauostė visur, kuomi katras žydas smirda... Paklausė kaip plustasi ant rinkos miesczionys... ir jau buvo besirengią namon, — bet pakelėje ant Kauno ulyczios žiuri irgi stovi da viena karcziama.

— Tamosziau! — pratarė Mykolas.

— Mykolai! atsiliepė Tamoszius.

Ir susimerkę sustojo ties karcziamą su vežimais.

— Na, eime, iszgerkime da po paskutinią!

— Eime!

Tam tarpę nežinia iszkur atsirado keturi žydai ant gasos ties karcziama ir teipos-gi mirktelėjo vienas kitam. Mirktelėjo ir prie arklių Tamosziaus. Bematai pažabojo juosius, bematai vadeles sutaisė... ir susėdo. Pas vieną isz žydu atsirado ir botogas.

— Nu for! užriko žydas ir sudundėjo vežimas.

Iszgirdęs Žuikių Mykolą, juog nuo karcziamos nuvažiavo vežimas, ir patėmyjės juog nieks isz karcziamos neiszėjo, szoko prie lango ir tam pacziam beveik laikę suriko:

— Tamosziau! tavo arklius žydai vagia!

— Et ką tu niekus kalbi — atsakė tas — szen gersiva, tavo dabar kaleina.

— Sakau tau, vykis kuoumiausiai — rėkė Mykolą.

Nusiminė dabar ir Žioplų Tamoszius ir szoko prie lango... žiuri, arklių nėra, o plentu dunda jo ratuose žydai.

— Dievulėli mano gelbėkite! užbliovė kaip verszys ir metėsi pro duris galvatrukeziais.

Isznyko ir girtumas. Vytis rėkdamas, bet kur tu pėsciazis pavysi važiuotą! Ant laimės Žioplų Tamosziaus pro jį vistele pravažiavo žmogus ir pravažiuodamas atsigrižo pažiurėti, ko teip vyras suaugęs kaip mažas vaikas bėgdamas rėkia.

— Dėdule, arklius pavogė ir važiuoja žydai ot anakur — su aszaromis rėkė Tamoszius žmogui, — pavelyki arklių vyti...

— Na sėskis! atsakė geras žmogus.

*

*

*

Ties Vinczais per plentą važiavo vyrai su medžiais ir pakėlė ginczą apie tai, kas rėkia važiuodamas plentu nuo Starapolės. Vienas isz vyrų sakė, butin tai nekitaip, kaip veselyja, kitas bėdą vertė ant girtų, treczias tylėjo ilgai, ant gało pratarė:

— Vyruzciai, czion kas nors negeras, ne teip girti rėkia, neteip ir veselyja gieda. Klausykite czion: vieni rėkia arcziau, kiti toliau; labai gali buti, juog vagius veja ir veja į vagių lizdą, į Kauną.

— Na, ar tai tu žinąs beveik ir tiesa. Tik ką 'dabar padaryti, kad padėtumime suimti vagius?

— Paľaukkime, — pratarė antrasis — kaip arti atvažiuos, tai pulkime prie arklių ir sulaukysime.

— Na, ar tai tu nori sau galo! — atsakė pirmasis, — arkliai parmusz tavę ir sumindžios.

— Tai ką-gi daryti?

— Vyrai, atsiliepė vėl trecziasis patylėjęs truputį — pastatykime vežimus su medžiais skersai plento, tai jeigu atlėkęs vežimas ir sumusz ką, tai sumusz vežimus, ne isz mūsų vieną.

— Tiesa, tiesa — suriko kitu abudu.

Po valandėlei jau vežimai stovėjo skersai plento nuo griovio iki grioviui (grabei).

— Klausykite, klausykite! skatino pirmasis — dabar aiszkiai jau girdėti kaip vieni ir kiti rėkia: „laikykite!“

Ir tai buvo tikra tiesa.

Praslinko da valandėlė ir į eilę vežimų atsimuszė ratai su dusuojancziais arkliais, isz ratų iszszokę keturi žydai metėsi į visas puses bėgti. Paskui juos nusekė ir vyrai nuo medžių ir nusivyjo žmonės isz antrųjų ratų iszszokę.

Pora ar viens žydu isztruko, pora ar viens tapo užmusztu. Tikrai nežinau, nės ten nebuva. Zinau tiek, juog Žioplių Tamoszius pasiliko patrauktas į sudų, turėjo isztupėti keletą mėnesių kalinyje, neva už žmogžudystę, nės žydai tvirtino priesz dasekėją, juog užmusztasis buvęs nekaltas žydelis pasažierius, o vagimis buvę likusieji gyvi ir pabėgusieji. Pakelta per žydus byla atėmė nuo Tamosziaus nemaž skatiko ir sveikatos.

Teip tai brangiai kasztavo Tamosziui ana „paskutinioji“ degtinės puskvatierkė...

Keidoszių Onutė.

Parasxė Savasis.

(Tąsa.)

Jaunas kuningas ėjo namo pėkszczias ir nors buvo sunku jam ant szirdies, vienok negalėjo nepatėmyti prigimimo grožybės ir pratarė į savę:

— Koks gražus Dievo rankų darbas, koks gražus jo sutvėrimas mažiausiamę krislę ir neapimamę pasaulės ruimę! Tik dėlto žmogus, tas žemės valdonas, sutvertasis ant Dievo paveikslo ir panaszumo, vietoje pataisyti savo laiką, vietoje

paversti į lengvesnį gyvenimą dėl tokių jau kaip pats, — nuo amžių naikina ramumą ant žemės ir verčia gražų pasaulį ant aszarų pakalnę? Bet, Tėve Visagalys! buk valia Tavo kaip Danguje teip ir ant žemės!

Toi nuo Lietuvos, dideliame mieste, už stało sėdi jaunas vaikas ir raszo. Ant stało guli kelios kningos ir popierių apszcziai. Vienos raszytos, kitos da grynos . . . Per adarytus langus lėkė vilniš vaiskaus, plyno oro ir gaso balsai, bet truputį pasilpę, nės butelis (kvatera) ant antrų gyvenamų ir ant kiemo. Vienok balsai, kaip matyt, nekenkia suvis vaikinui, pripratusiam prie jų. Darbas eina smagiai. Alavėlis skubriai braižo popierą, ląksztas ląksztą seka.

— Da valandėlė, ir bus gatavas netik szios dienos, bet ir ryt-dienos darbas — pratarė atsikėldamas smarkiai nuo stało ir vaikszeiodamas po butelį . . . — Dabar reikia truputį pa-vaiksztinėti.

Bet nespėjo kelis sykius pereiti iszilgai butelį, kaip atsidarė duris ir per jasias pasirodė pora jaunų teipjau-gi vaikinų.

— Sveiki druti, pons Vincentai! — pratarė vienas isz jų.

— A, sveiki druti! — atsiliepė pavadintas Vincentu vaikas, kurs buvo ne kas kitas, kaip Vincų Vincas. — Tai jau kaip matau, atkeliavote. Na, praszau į vidų, sveiki atkeliavę. Sėskite, kaip galite; pas manę meblių, kaip matote, nedaug. Pons Keidosziau, sėskite artyn ir papasakokite, kas gero pas jums? Kaip mano tėvai ten gyvena?

— Visi sveiki ir mano ir jusų tėvai.

— Onutė, girdėjo, namie jau.

— Onutė manę atlydėjo.

— Ar gali buti? — neisztikincziai paklausė Vincų Vincas.

— Isztikrujų! Poni turėjo reikalą į szitą miestą, na, tai matote, mes visi ir susitarėme važiuoti: asz, Kurpiunas, Onutė ir poni.

— Tai ir Kurpiunas czionai?

— U — gi, ir jis atvažiavo.

— Na, kad teip, tai po szimts velnių viskas! Szendien ir rytoj but man szventė.

— Ot, asz ir atėjau tamistą vadinti pas savę. Mes czionai netoli nuo jusų mylistos sustojome nameliuose.

— Ar žinote ką? pas jus asz eiti eisiu, bet mislyju, ot, ką padaryti. Numeriuosę nė jus da nespėjote apsigyventi, dėlto ant arbatos, man rodos, butu geriaus pas manę susirinkus. Ak tiesa, tai butu truputį priesz etikėtą, bet pakeleivingiems ir svetimoje szalyje vargu visus etikėtus iszpildyti. Dėlto pavelykite man valandėlę tik atiduoti prisakus, ką turi pagaminti mano tarnas dėl arbatos. Ak tiesa, tai bus per anksti ir, gal but, ponai ir Onutė nesutiks, bet man vis reikia pasirengti . . .

— Tiesą sakant, jos nesutiktu eiti prieszai etikėtą . . .
bet asz teip mislyju, juog sutiks.

— Dėl ko-gi teip jus mislyjate?

— Mat, abiedvi akyvos pažiurėti, kaip gyvena studentai . . .

— Na, ir tai tiesa. Ko nepadarys praszymas, tai pabaigs akyvumas. Vienok turiu pasakyti, pons Keidosziau, juog esi labai pasargus.

Po valandėlei, kaip ir prakorė Keidoszius, visa draugija susirinko Vincų Vinco butelyje.

Ant stalo dabar vietoje popierų ir kningų stovėjo virdulis garuojantis ir užkandis nepuikus: bulkos, suris, deszra, pora butelių vyno, truputis saldumynų . . .

Poni, metusi etikėtą į szalį ir visą su juoju stangumą, trusėsi apie virdulį, kaip gaspadinė. Onutė-gi tamę tarpę akyvai žiurėjo visą gyvenimą: geltoną popierą apklyjuotas sienas, kampe stovinczią lovą, uždengtą užklövu, lentynaitę su kningomis, komodą; paskaitė kedes, ėsanczias butelyje, paskaicziusi nusi-szypojo ir pratarė:

— Da vienas svezcias turėtu ant ko sėsti.

Szitas Onutės pratarimas padarė nemažai linksmumo, nemažai juokingą patėmyjimą nuo ponios ir Kurpiuno.

— Žydai szabą ne gali szvensti be dvylikos žmonių, o kaip matau, ant studentiszko szabo daugiau per szezsis ne leidžia; turbut, bijo, kad į žydiszką nepavirstu.

— Pons Kurpiunas iszjuokia mūsų gyvenimą, bet be jokio pamato.

— Na, kaip be pamato! O kur sveiki sodintumete da porą atėjusių svezzių?

Studentai ne riebus, ne stori, tai gal po du ant vienos kedės iszszitenka, — pritare ponia. (Toliaus bus.)

Kaip Vargaitis pavirto į vagį — razbaininką ir nukeliavo į Sibėriją.

Apysaka. Paraszė *Dėdė Atanaxas*.

(Tąsa).

Srebalius uredninką ramino, kad jis rupinsis ano arkli surasti ir visus vagis sugauti. Vatkinas ir Srebalius iszmetė dar pora degtinios stiklelių „ant sveikatos“ ir parsiskyrė.

Srebalius iszėjęs nuo uredninko, ėjo pusdams par miestėlį ir isz nėtyčių susidurė su Jonu Vargaicziu.

— Aaa . . ! pasisveikino ant gaso vidurio.

Vargaitis nutvėręs Srebaliumi už rankos nutempė į Jankelio karcziamą ir kaip visados Srebaliumi „užspundijo“ degtinios, bet Srebalius nuo uredninko iszėjo jau gerai įkaitęs ir szį-kartą tegere vieną savo „kazionną“ degtinios stiklą už penkkapeikį, ba mislyjo dar su Vargaicziu sznekėtis.

— Ir kas girdėtis? paklause Vargaitis.

— Błogai! atsakė Srebalius, pypkę kurdams ir galvą linguodams.

Vargaitis tarsi trukterėjo isz baimes ir vėl paklause:

— Ir kas?

— Matai vagete arklius netikt žmonėms, bet ir „naczalstvai!“ Pfe! tai jau ir jusų protas!

Jonas nusiszypsojo, uostus pakraipė ir žiurėdams Srebaliumi į akis atsakė:

— Ar tu nežinai, kas tą uredninko arkliuką nujojo arba **pasirupino** nujoti?

— Ne! nežinau! galvą purtindams, atsakė Srebalius.

Jonas nusižiurėjo į visas puses ir Srebaliumi į ausį pasznibždėjo:

— Kaimas! Kaimas!

— Koks Kaimas? paklausė Srebalius tarsi nežinodams.

— Ogi ansai Vaiszgirinas raudonbarzdis.

Srebalius peczius patraukė ir galvą palingavo ir po valandos tarė:

— Na, ką aš jums pasakysiu? aš jūsų „sekretų“ nežinau, bet vogdami tą uredninko bėruką tikt blogai padarėte!

— Tai ką mes kašti? teisinosi Vargaitis, žydai, matai, kaip mes su juom „geszeftus“ partraukėme, nori dabar sumesti visą kalčią ant mūsų, oi tas raudonbarzdis tikrai yra velnių prisiedęs! jis varo ant mūsų, bet mes...

— Pašauk! įsikiszo Srebalius, aš jūsų „sekretų“ nežinau, bet tą arkliuką uredninkui reikia sugražinti koku tikt nebuk budu, o gali iszeiti isz to didilė „istorija“; oi tadą bus bėda visiems! aš kuo tikt dabar nuo uredninko grižtu, uredninkas, bradi, szėlsta ant visų vagių! oi gali iszeiti „istorija“! uredninkas manęs jau klausinėjo apie tavę, apie Vagiszaucką, apie Vagiliuną, ir Vagiszevyčių; oi, gali iszeiti „istorija!“

— Na, ir ką tu ant mūsų sakei? žingeidavo Vargaitis.

— Ką aš pikto ant jūsų galiu sakyti? pasakiau, kad esate visugeriausi ir visu iszmingiausi ant viso svieto žmonės! kalbejo su ironija Srebalius.

— Oi, tu mūsų visumilimiausis Srebalėliu! tu mūsų geradėjau! tu mūsų duszele! apsikabino į Srebaliu buczyavo ir dėkavojo Vargaitis ir tuojaus žydui liepe įneszti czielą degtinios butelį, o Srebaliumi įkiszo į kieszėnią 3 rublius.

Po tos kalbos į treczią ar ketvirtą dieną uredninkas rytmetryje atsikelia ir žiuri, kad prie pat jo triobos lango stovi arklys; oi tu Dievulėliu, kai na? uredninkas žiuri ir savo akims netikia: jo bėrukas! Vodkinas paregėjęs savo bėruką ir dar pas pat langą, net tris kartus parsizėgnojo ir mislyje suszuko: ot tai stebuklai szv. Mikalojaus „Czudotvorca!“ Uredninkas eina arcziaus bėruko ir žiuri, kad ant jo kaklo ant siulo yra užkabinta gromata. Kas per do burtai? nuima nuo kaklo gromatą ir žiuri, kad ant jo vardo užraszyta, atpleszė ir skaito: „Brangus mūsų prieteliu! Dovanok mums, kad mes tamstos arklelį buvome pavogę par apsirikimą; ant tolesnio laiko tamsta gali buti ramus, mes nuo tamstos daugiau arklio nebvogsimė!“

Uredninkas isz to džiaugsmo, kad jam arklys susirado, net į piestą paszoko ir isz tos linksmybės vienas — pats czielą degtinios butelį iszgėrė.

(Toliaus bus.)

Naudingi pamokymai.

Buteliams užsakuoti, kad, laikant ilgai, nepagestu patalpinti juosę dalykai, labai deranti yra szitokia massa: 4 dalis dervos (sakų, smalos), 4 dalis kalafornijos ir 1 dalį vaszko isztirpink ant silpnos ugnies, ir įkiszk butelio galvelę ir po valandikės — kad jau apkibs massą — isztrauk. Užszalusi massa sukietės ir neįleis vidun butelio oro; per-tatai patalpintieji dalykai butelyje nepages per ilgą laiką. Žinoma, butelį reikia pirmiaus gerai užkorkuoti. Jei ta massa bus karszta, tai butelis gali sprogti. Daug geresnis yra kitas receptas szaltai massai sutaisyti: 3 dalis smulkios dervos (arba smalos) sumaiszyk su 1 dalimi kaustiszkos sodos, smulkiai sugrustos; tadą atsargiai pridėk 5 dalis vandenio iszmaiszyk; pagaliaus, įbarstyk po truputį 5 dalis gipso, vien maiszydamas. Atsiras graži balta massa, kurią galima nu-dažyti į tinkamą varšą, pridėdant smulkios dažyvės. Šita massa gerai kimba į stiklą ir užszaldoma sukieti per adyną, paskui netirpsta nuo skystimų, nebijo nė karszto vandens ir nesproginėja.

Riebias pietmes isz popieriaus galima iszimti, truputį suszlapinus vandenimi ir patrynus pulveriu, padarytu isz deginto aluno (koso) ir sėros žiedo, imant abiejų po lygią dalį.

Atsakas rėdaktorius **J. Łapinas Tilžėje**; prie jo siųst rasztus, rankraszczius ir piningus; pas jį teipogi laikraszczio krautuvė. Antraszas: **Herrn J. Łapinas, Tilsit, (Ostpr.)**

Spaudinta pas J. Szenkę, Tilžėje.